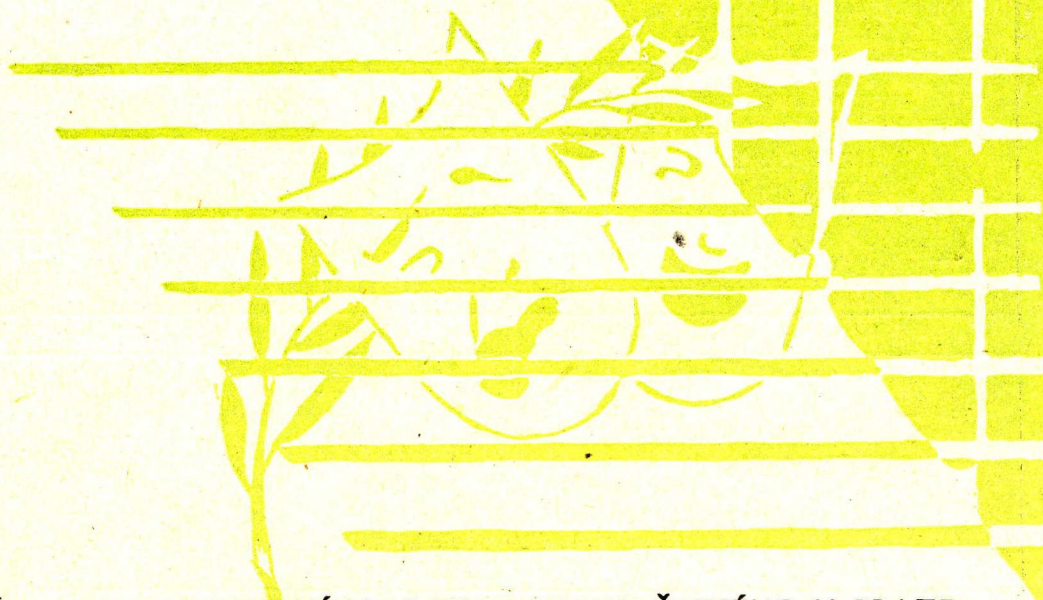

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

2

ČASOPIS ÚSTŘEDNÍ MATICE DIVADELNÍHO OCHOTNICTVA ČESKÉHO V PRAZE

ROČNÍK XXVII.

ÚNOR 1947

MAŠKARNÍ, DIVADELNÍ
A FILMOVÝ ZÁVOD

AŽA HUŇKOVÁ, Praha I,

Ovocný trh číslo 17. - Telefon čís. 374-74

Zvlášť doporučuji své oddělení dětských kostymů pro veškeré pohádkové hry i dětské slavnosti. Pro moderní operetu a revui možno obdržeti u nás celé skupiny girls a boys v různém provedení a snažíme se vyhověti P. T. cvičitelům tanců v jejich žádostech.

UMĚLECKÝ ZÁVOD PRVÉHO ŘÁDU.

Reflektory - regulační transformátory

továrna divadelních osvětlovacích
a strojních zařízení

Antonín Vohralík

Praha VIII, V Zahrádkách 22

Tel. 805-83

Jiří Sedláček,

půjčovna elegantní Prahy,

PRAHA II, VODIČKOVA 5.

Telefon 294-96

Dramatická díla

F. X. SVOBODY

jsou stále živá!

ČTYŘI AKTOVKY — (Poupě, Boháč a
smrt, Milý tatínek, Starý kozel)...Kčs 28.—
DEMON — Dramatická báseň o 4 děj.Kčs 8.—
HOUSENKY — Veselohra o 3 děj.Kčs 10.—
JEHO NEVINNÉ OČI — Vesel. o 4 děj.Kčs 12.—
MAMINČINY STAROSTI — Ves. o 5 děj.Kčs 10.—
MÁRINKA VÁLKOVÁ — Drama o 4 děj.Kčs 7.—
NA BOUŠÍNSKÉ SAMOTĚ — Hra o 3 d.Kčs 24.—
OLGA RUBEŠOVÁ — Drama o 6 děj.Kčs 15.—
ORECHY — Veselohra o 3 děj.Kčs 8.—
PODVRÁCENÝ DUB — Drama o 3 děj.Kčs 15.—
ROZKLAD — Drama o 3 děj.Kčs 15.—
ROZVESELENÁ RODINA — Karikat.
o 1 děj.Kčs 6.—
SMĚRY ŽIVOTA — Hra o 3 děj.Kčs 18.—
SRDCOVÁ KRALOVNA — Dramat.
báseň o 5 děj.Kčs 9.—
UBITÝ DRAK — Hra o 3 děj.Kčs 9.—
ÚTOK ZISKU — Hra o 3 děj.Kčs 9.—
ZAHOZENÝ NŮŽ — Hra o 4 děj.Kčs 8.—

U knihkupců nebo přímo v nakladatelství

**JOS. R. VILÍMEK, PRAHA II,
SPÁLENÁ 15**

filiálka v Bratislavě, Palackého 2

Potřebujete jakoukoliv

HUDEBNINU?

**$\frac{3}{4}$ STOLETÍ PRACUJEME
PRO ČESKOU HUDBU**

Posloužíme Vám dobře, rychle a levně

FR. A. URBÁNEK a synové,

Praha II,

VEDLE NÁRODNÍHO DIVADLA

1872 První český hudební závod 1947

DRAMATICKÁ DÍLA Al. Jiráska, Al. a Vil. Mrštíků, V. Štecha, Gabr. Preissově

a všech ostatních významných českých dramatiků

dodá obratem **Divadelní nakladatelství a knihkupectví**
Praha II, Karlovo nám. 30. Telefon 280-07, 749-63

Otakar Růžička

Divadelní zákon

Novinová kampaň a ankety divadelníků ostře odsoudily osnovu divadelního zákona, vypracovanou ministerstvem školství a osvěty.

A je nutno ihned na začátku říci, že plným právem. Osnov divadelního zákona je několik, ale nejméně přijatelná je osnova ministerstva školství a osvěty, která z ní udělala záležitost úřední a úřednickou, aniž by se snažila zákonem vyřešit požadavky divadelníků a vytvořit základnu, která by vnesla jasno a klid do chaotických poměrů divadelních. Samozřejmě, že se nezasvěcený zeptá, proč ten odpor divadelních pracovníků k předložené osnově. Divadelníci profesionální i ochotníci žádají konkrétní vyjádření pojmu divadla a co je vše v tomto pojmu zahrnuto. Chtějí, aby bylo v zákonu vyjádřeno, kdo a za jakých podmínek smí divadlo provozovat, při čemž se ostře staví proti soukromo-podnikatelskému systému v divadle, aby pro vždy bylo zabráněno t. zv. plantážnictví. Na všechno to bylo v osnově ministerstva školství zapomenuto, naopak je tam ponechána možnost soukromého podnikání divadelního. V otázce ochotnického divadelnictví je to ještě horší. Zpracovatel osnovy slyšel pravděpodobně o ochotnickém divadelnictví hodně zdaleka, jinak si není možno vysvětlit formulaci článku osnovy, pojednávajícího o ochotnickém divadelnictví. Můžeme směle tvrdit, že nepochopil úkol a účel ochotnického tvoření, jinak by nemohl v osnově stanovit, že lze ochotnická představení veřejná pořádati jen s povolením případ od případu. Nemohl by také navrhnouti, aby ochotnická představení byla prostředkem k dosažení jiných účelů, t. j. získané výtěžky z představení používatí případně k pořízování sportovních dresů, tenisových míčků a pod. Pro zpracovatele osnovy byl úplně zbytečný sjezd čs. ochotnictva a resoluce, tímto sjezdem schválená a nejen ministerstvu školství, ale i ostatním ministerstvům předložená. A za tuto resoluci staví se všechny čtyři politické strany, uznávající proklamované požadavky za spravedlivé a opodstatněné. Zpracovatel si nepovšiml ani osnovy Divadelního svazu, vypracované zástupci divadelníků profesionálních a ochotnických a rovněž ministerstvu školství a osvěty předložené. Zato velmi dobře pamatoval na úřad a jeho výsostné postavení, dává mu možnost hospodařit s divadelnictvím bez ohledu, zda by mu to bylo prospěšné. Je to zřejmé z článku osnovy, pojednávajícího o státní divadelní radě. Jmenuje ji ministerstvo školství a osvěty. Jednací řád státní divadelní rady vydá ministerstvo školství a osvěty. (Nevypracuje si ho tedy státní divadelní rada sama.)

A podobných radostí je tam našemu divadelnictví připraveno více.

Po prostudování této osnovy vyvstane v mysli odborníka otázka, zda byla vypracována s opravdovou vážností, s kterou se musí vypracovávat osnova každého zákona. Divadelní zákon musí vyjít v rámci dvouletky. K jeho zpracování, opravdovému a vážnému, je třeba spousty času. K posouzení navrhované osnovy je třeba rovněž určitého času. Znamená to celou řadu porad, kterých již bylo více než dosti při různých osnovách. A každá z nich byla posuzována odpovědně, ke každé byly přičiněny poznámky a vyjádřeno stanovisko zájmových korporací. Nebylo k nim ministerstvem školství a osvěty vůbec přihlíženo, neboť by nemohla být zpracována taková osnova, jakou je osnova ministerstva školství a osvěty. Bylo tedy zbytečně plýtváno drahocenným časem, ve kterém mohlo být vykonáno mnoho užitečného pro vyhlášenou dvouletku. A nebude-li po všech těch anketách a novinových článcích vzata pro chystaný divadelní zákon jako podklad osnova Divadelního svazu, budou nové porady, znovu se bude ztrácet čas jen proto, že úřední aparát chce zvítězit nad požadavky těch, kteří chtějí, aby divadelní zákon byl základem nové, zdravé divadelní činnosti a ne brzdou a souhrnem ustanovení, vnášejících nový zmatek a nejistotu. Což jsme se tak málo naučili na praxi při tvoření divadel-

ního zákona již od r. 1920? Spěch s vydáním divadelního zákona byl by jistě nezdravý. Nepromyšlený, nedokonalý divadelní zákon by mohl ohrozit další vývoj čs. divadelnictví. Nechceme však, aby se opakovala historie s divadelním zákonem z první republiky.

Názor divadelních pracovníků na nový zákon je jasně vyjádřen v osnově Divadelního svazu a jen za předpokladů, v ní vyjádřených, je možno zpracovat divadelní zákon, aby pro ně byl přijatelný. A jsme právem zvědaví, zda zvítězí vůle divadelních odborníků nebo úřad! Josef Hudeček.

E. A. HRUŠKA: **Pověry a lži**

I. Některé lži se tak dlouho říkají, až se stanou pravdou nebo alespoň důvěryhodným tvrzením. K takovým adoptovaným pravdám náleží i tvrzení, že »divadlo zobrazuje život«, »divadlo je život« a obdoby tohoto názoru. Uniklo mé paměti, kdo první pustil tento výrok do světa, a také na tom celkem nezáleží, že vynálezce tohoto axiomu je neznám*). Důležitější je, že se vyskytli učené páně, kteří se postavili proti divadlu jako zobrazování života a prohlásili více méně srozumitelnými theoretickými úvahami, že divadlo nezobrazuje, — totiž nemá zobrazovat! — život, protože divadlo je umění. Komu tedy věřit? Má-li člověk kacířskou duši, začne se dívat na divadlo chladnokrevně, bez nejmenšího nadšení a idealismu. Jde do divadla, zaujme své místo a začne se dívat a myslet o nejružnějších věcech se všech možných stran. Zjistí tak řadu značně pozoruhodných věcí o všem, co se odbývá mezi prvním úderem gongu a posledním spadnutím opony.

Nejdříve si položí otázku: zobrazuje divadlo skutečně život? Odehrávají se věci v životě tak, jak se představují na jevišti? Jak bych si počí-

nal v životě sám, kdybych byl osudem zavlčen do děje, který se přede mnou rozvíjí? Zachycují herci, t. j. živé bytosti z masa a krve, absolutní skutečnost?

Takový kritický či spíše cynický divák by dospěl k zajímavým koncům. Zjistil by nejprve, že text hry je zpravidla již sám sebou něčím naprosto hodným nedůvěry a že není naprostým zobrazením života a skutečnosti, i když je sebe lépe vymyšlen a jeho zápletky a konflikty jsou skutečně možné. Jsme-li posedlí žádostivostí vidět na divadle skutečnost, protože herci jsou živí lidé, zjistíme za chvíli, že nám předvádějí něco, co možná vypadá jako skutečný život, ale co ve skutečnosti jím není. U loutek by nám vadilo, kdyby se pokoušely napodobovat skutečnost; staly by se tím jistě směšné.

Sotva se vytáhne opona, objeví se na jevišti jeden či více herců. V životě také každý příběh nějak začíná. Herci řeknou, co mají říci a odcházejí. V životě také lidé odcházejí. Dostat postavu na jeviště je velmi snadné. Podle míry slušnosti buď prostě přijde, zaklepá nebo je někým uvedena na scénu. S jejím odchodem je to již zlé. Všimněme si, jak odcházíme v životě odněkud ze společ-

*) Nekoketuje p. autor s neznalostí? (Pozn. red.)

Richard Havelka:

Mé vzpomínky na Jindřicha Vodáka

I.

Zabloudím-li do divadla, dnes opravdu jen zabloudím, poněvadž na pravidelné návštěvy, ač tak lákavé, není pomysleno, nechci-li ve svém měsíčním rozpočtu škrtat položky rázu nejprosačtějšího, platí můj první pohled místům, kde při premiérách sedali On a Ona. Dva ušlechtilí lidé, Jindřich V o d á k s chotí. A trochu smutku se uhostí v duši jako vždy, uvědomíme-li si ztrátu někoho drahého, kdo se již nikdy nevrátí.

Jindřich Vodák! Nikdy nevymizí z paměti a neobávám se říci, že srdce vzpomínka na dvě černých, přísných očí, které se zdály pronikat až do ledví, dvě zkoumavých a nesmlouvavých očí autory i herci obávaného kritika. A vedle něho dvě milých, povzbuzujících a jakoby omlouvajících očí věrné jeho průvodkyně na pouti životem i divadlem, které prý je anebo má býti odrazem světa. Žena vzácného ducha, rozhledu a vědění, doplňující tak harmonicky osobnost Velkého Obávaného.

Jindřich Vodák! Přísný, nedůtklivý, neúprosný Vodák!

A přece! Je snad jen málo těch, kdož měli možnost se přesvědčit, že za tím přísným a vše pronikajícím pohledem byl skryt člověk nejlepšího srdce, za nesmlouvavým zrakem člověk nejspравedlivější, za kritikou, zdánlivě bez milosrdenství odsuzující, muž, jehož nejvřelejším přáním a touhou bylo zlepšovat, napravovat a poučovat. Proč? Aby tak sloužil své veliké lásce, českému divadlu. Jsem šťasten, že jsem jedním z těch, kdož měli možnost poznat i onu vzácně lidskou tvář Vodákovu a snad jedním z velmi mála těch, jimž bylo dopřáno zahlédnout v těch přísných očích zákmit veselosti, ba dokonce i šibalství.

Snad přispěji svou vzpomínkou k tomu, aby oni »ponížení a uražení« z autorů i herců — a byla hezká řádka těch, kdož nebývali vždy spojenci s Vodákovou kritikou — poznali ho i s této stránky.

Zadal jsem kdysi divadlu Uranii svůj první pokus, lidovou hru »Ve stínu pražských bari-

VI. M. Strojil, býv. mor. mstar.
ÚMDOČ:

RODINNÁ POUTA.

Hra o 3 jedn.

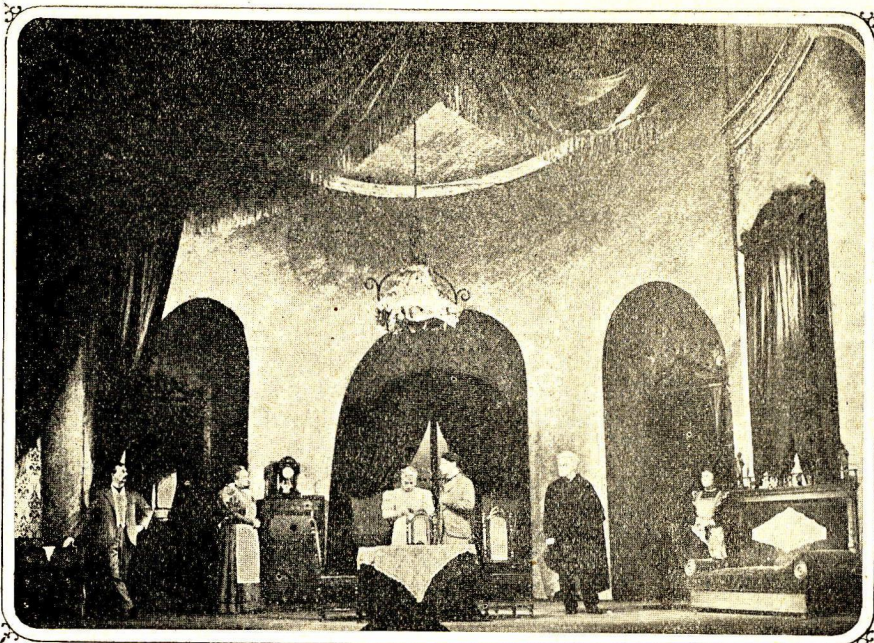
Provedlo Národní divadlo v Praze.

Scéna I. dějství:

Měšťanský pokoj r. 1895.

Postavy (od leva):

Kilián Hájek, kupec (Fr. Smolík),
Kateřina, jeho žena (Růž. Nasko-
vá), Magdalena, dcera (J. Šejbalová),
Hynek Kaška, kupecký mlá-
denec (O. Rubík), Kajetán Vorlí-
ček, div. řed. (V. Vydra st.), Bla-
žena, služebná (Zd. Baldová).

nosti nebo z bytu. Jsme-li členy rodiny, která má více místností k používání, chodíme si po bytě, jak se nám a kdy se nám zlíbí, aniž se musíme omlouvat, poroučet se a pod. Stačí tu jediný důvod, že právě se nám chce odejít a věc je vyřízena. Tato logika soukromého života však není logikou divadla. Slečna nemůže říci prostě: »Jdu na rande. Jdu se projít s pejskem.« Tatínek nemůže říci: »Jdu si zhrupnout. Buďte tu zticha!« Ve všedním životě je to běžné. Návštěva nemůže říci: »Musím už běžet, aby mi neujela poslední tramvaj« atd. Je potřebí velké rafinovanosti, aby autor dostal nepotřebnou figuru pryč. V životě se zpravidla žádný příběh nevyřeší během dvou,

tří hodin jako na divadle. Mezi jednotlivými hlavními body děje uplyne často velmi dlouhá doba, než se nitky náležitě zauzlí a rozuzlí. Na divadle však musí vše jít ráz na ráz. Lidé nemohou jít za svým zaměstnáním a záležitostmi, aby si během času vyřešili svůj případ; nemají kdy žít svým obvyklým životem. Romanopisec má výhodu oproti dramatikovi: může si dovolit přepych libovolného časového rozpětí. Může říci, co si jednotlivé postavy myslí, jak žijí i soukromým životem. Dramatik se ovšem může uchýlit k monologu, ale předvádět tímto způsobem myšlenky postavy je nesympatický způsob. Kdo si, prosím, v životě začne myslet nahlas? Leda blázen. Stejně

kád«, tehdy pod názvem »Poctivý Matěj« (nikoli ovšem »Matěj poctivý«).

Divadlo k mé nemalé radosti hru přijalo, nestanovilo ovšem den premiéry, to že mně bude včas oznámeno, abych mohl pozvat kritiku, jak radilo a vřele doporučovalo ředitelství. »To se tak dělá, pane autore,« poučoval tajemník.

»Pane autore!«

Až se hlava zatočila: »Pane autore!« Bylo mně při tomto omamně sladkém pojmenování jistě jako všem, kdož po prvé v životě zaslechli kouzelné oslovení »autor«. Co byl proti tomu titul ředitele, generálního ředitele, co byly proti němu všechny tituly, v něž se halili jako do ocelového krunýře mocní tohoto světa. — Autor! Titul, hodný purpuru a hermelínu královského! Ale já nebyl ani ředitelem, ani generálním ředitelem, jen docela prostým úředníkem, kterého vrchnost, již sloužil, posílala na různé intervence po vlastech českých a moravských. Řekněte sami, může úředník jezdit za svým prosaickým posláním v purpuru a hermelínu? Vyloučeno! Ale já byl autor! Já byl někdo! Ale jak to světu povědět, jak mu dát najevo, že nejsem jen takový nějaký obyčej-

ný smrtelník? Jak to zařídit, aby každý již na první pohled poznal ve mně člověka neobyčejného? Rozeného umělce? Výtečníka? — Ha, nápad! Vždyť je to tak jednoduché. Širák a umělecká vázanka! — — Jednoduché? Ale kdež! Pražští kloboučníci nemají dosti ohledů ani pochopení pro potřeby umělecké obce, jejímž jsem přece příslušníkem. Konečně asi v desátém obchodě jsem sehnal cosi podobného širáku, pyšně si to nasadil na hlavu a krokem imperátora šel navštívit známé. Ať vidí, kdo jsem já! Vlastně Já!

Klobouk mně zřejmě slušel. Budil jsem pozornost kolemjdoucích, zejména dam. Tolik se jich za mnou ohlíželo. Nešeptaly si, jak jsem očekával, sice ono miloučké slovíčko »autor«, ale ohlížely se za mnou a to je hlavní. Měl jsem, pravda, dojem, že byly ty pohledy tak nějak trochu jako uštěpačné, ale to byl jistě dojem skreslený. A rovnou na Národní třídu! Kolem Slavie, přes cestu k Národnímu, kde se divadelní cháska tak ráda potuluje. Ať vidí nového příslušníka uměleckého cechu. Zatím jenom Uranie, ale třes se, hrdý stánku umění, který národ postavil so-

Vl. M. Strojil:

Hra o

Režie: Aleš Podhorský.

Hrálo Národní

Scéna II. dějství:

Týž pokoj r. 1921.

Postavy (od leva):

Blažena (Zd. Baldová), Magdalena (J. Šejbalová), Karel Kaška JUC. (Jan Pivec), Kateřina (Růž. Nas-
ková).

nepravdivé jsou poznámky »stranou«. Zkuste, prosím, v životě o někom říci hlasitě stranou nějakou poznámku. Na jevišti se to však klidně dělá.

Žijí však na jevišti vůbec lidé tak, jak se žije v životě? Jste-li doma nebo ve společnosti, obvykle sedíte. Ale na divadle herec sedí jen velmi málo. Nejvíce tu stojí nebo chodí. Nikdy jsem ještě neviděl, aby v bytě stáli dva, tři i více lidí, když je tam dost židlí, a bavili se o něčem. Dříve v životě seděl alespoň jeden člověk a druhý stál před ním; dnes jsou i představení tak slušní, že vyzvou svého podřízeného, aby se posadil, je-li jednání delší. Na jevišti však stojí obvykle i takový hodnostář. Režiséři říkají, že hra sedících je nehyb-

ná, statická. Pohyb a stání je snad dekorativní a vypadá dramatictější, ale je to jen »zdivadelnění života«, nikoliv život sám. Je to druh efektu. Všimněme si, jak si počínáme v životě. Sedíme a vyjednáváme nějaký případ. Jaké pohyby děláme? Hrajeme si s cigaretou, opíráme se o lenoch židle. Jsme-li v rozpacích nebo nudíme-li se, pohybujeme prsty, přejíždíme nehtem palce po látce pohovky. Někdy vnitřní neklid a vzrušení se vybijí tím, že vezmeme popelníček a přesuneme jej o kousek dále, muchláme kousek papíru nebo děláme nějaké drobné pohyby. Nikdy však nezatínáme pěstě a nekřivíme ústa. Jsme-li krajně pobouření, vybijeme svůj vztek kopnutím do kusu

bě a tudíž i mně. Nebude dlouho trvat, dobudu tvých hradeb, nová hvězda zazáří s jeviště nejslavnějšího a bude zvěstováno poselství lidu pražskému i venkovskému, že se zrodil nový, velký autor.

Nepotkal jsem, žel, ani jediného populárního mima, ani jediného uznávaného autora, ale potkal jsem přítele, kterému jsem vždy důvěřoval, opravdového kamaráda. Trochu jsem se ještě v bocích povytáhl, abych působil imposantněji, a skutečně jsem přítele ochromil. Zůstal stát několik okamžiků jako v Jiříkově vidění, ruka, kterou mi podával, zvolna klesla — a pak se rozesmál. Co pravím, rozesmál, rozřehtal na celé kolo:

»Človče, ty ale vypadáš!« — — — Ostatní řeknu stručně. Dostřkal mne do električky, zavezl domů, širák hodil do skříně (však tam úpí podnes) a poněvadž to byl přítel, jemuž jsem vždy důvěřoval, vím, že si už nikdy neozdobím hlavu oním odznakem kumštýřského cechu.

Uplynulo několik neděl od historického okamžiku, ve kterém pronesl ředitel Uranie památná slova »Budeme vám to hrát«. Nic se nedělo.

Odjížděl jsem dále na své pětidenní úřední cesty a jen nedočkavě toužil po okamžiku, až mi ředitelství oznámí »včas«, že se splní má touha, vidět svou hru na scéně. Včas, abych mohl pozvat kritiku.

Bylo to ve čtvrtek. Dojel jsem k jedenácté hodině noční do malého městečka na Náchodsku a svěřil unavené údy péči místního hotelu, lépe a výstižněji zájezdní hospodě »U zlatého beránka«, ale bylo mi v tom útulném prostředí docela dobře. Byť jsem byl jediným hostem. Anebo právě proto. Ale jen tak dlouho, než mne napadlo vzít do rukou noviny. Zřejmě středeční. — — — Písmena mi zatančila před očima divoký kankán. Smyslů mámení? Šalba? Klam? Nic takového — strohá, několikařádková pravda: »V sobotu se koná premiéra hry Richarda Havelky »Ve stínu pražských barikád«. — V sobotu! Dnes je čtvrtek a já musím zůstat ještě celý pátek a sobotní dopoledne venku! Do Prahy přijedu až k páté odpolední! A mám poslat pozvání kritikům všech pražských časopisů! Neznám ani jediné adresy! A kdybych i znal, vždyť to nedojde. A na čem bych to psal? Přece ne na úředních kvitancích!

(Pokračování.)

jako autor dramatický.

RODINNÁ POUTA.

3 jedn.

Výpr.: Venda Gottlieb.

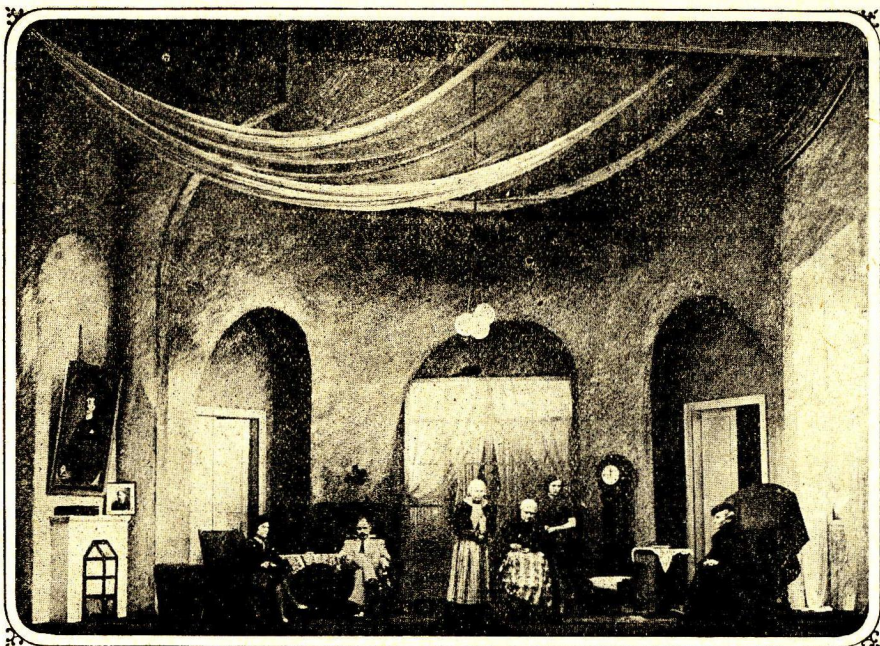
divadlo v Praze.

Scéna III. jedn.:

Týž pokoj r. 1941.

Postavy (od leva):

Melanka Zemanová (E. Hálková), Karel Kaška (Jan Pivec), Blažena (Zd. Baldová), Kateřina (Růž. Naslová), Jarmila Kašková (V. Matulová), Magdalena (J. Sejblová).

nábytku, prásknutím dveří, vyskočením se židle, postavíme se k oknu a pod. Vyskočíme třeba, praštíme rukou do stolu, ale za chvíli si zas sedneme. Kdybychom si počínali jako herec na divadle, lidé by se na nás dívali při nejmenším jako na výstřední, přemrštěné nebo hysterické bytosti; řeklo by se jistě, že se chováme theatrálně, že »hrajeme divadlo«.

Bylo by tuze snadné »zlidštit« a »seskutečnit« divadlo, kdyby na provedení hry nebyl zúčastněn trojlístek nejrůznorodějších činitelů: autor, režisér, herec. Pán, který si vymyslí divadelní hru, mohl by opatřit rukopis řadou poznámek, kde by vyznačil přesně každý pohyb a gesto. Kniha by se rozrostla možná v několikánásobný formát vlastního textu. Dříve autoři poznamenávali tyto důležité věci, ale již dávno upustili od této horlivosti. Poznali, že je to vlastně zbytečná práce, neboť páni režiséři se nemíní řídit autorovými poznámkami. Pan režisér by byl dokonce velmi rozhořčen, že se mu autor plete do věci. Dostane-li knihu, rychle z ní vyškrtá tyto nemístné poznámky a začne si dělat své vlastní. Textovou předlohu naplní svým duchem, svými představami. Režie totiž spočívá v osobním pojetí, »jak já to vidím«. Proto každá hra v každé režii vypadne zcela jinak, čili: ukáže se, že autorův text po vnitřní stránce a smyslu je něčím pružným, poddajným, libevolně měnitelným, tedy nepevným a nepřesným útwarem, který možno všelijak vykládati a měniti. V světě umění jedinou neměnitelnost zachovává jen obraz a socha. Školním příkladem by mohli být Macháčkovi »Ženichové«. To je hra, která poskytuje režisérci možnost rozvířit děj v pustou grotesku, což se taky obyečně děje. Možno však také zahrát tuto parodii na rytířské komedie a romány bez velké fantasie a předvést tak celkem průměrnou či nudnou frašku, což se také někdy děje, nejedl-li režisér příliš vtipnou kaši. Možno hrát »Ženichy« v realistických dekoracích nebo v náznakové scéně. Jedno však jsem ještě

nikdy neviděl. Aby režisér nemyslel na žertovnou stránku hry, nýbrž našel v ní něco, co v ní opravdu je! Rád bych viděl režiséra, který by zdroj smíchu hledal trochu hlouběji, jaksi v kořenech postav veselohry, režiséra, který by se nedal svésti hravými a primitivními veršiky a zábavností situací. Kdyby se některý režisér zahledl do druhého dějství, v hrobce, objevil by — a stejně by to objevil i herec, který by se nedal svěst povrchem! — že tito smutní rytíři mají také něco jiného, než masku šprýmařů, kterou jim nasazuje režie. Potom by nezbytně dospěl k podstatě jejich komiky, spočívající v jejich fanfaronství, zbabělosti a strachu. Scéna v hrobce by se proměnila v grandguignolské divadlo hrůzy. Po divácích by musil běhat přímo mráz. Nikdo si totiž ještě neuvědomil, že Macháček je vlastně český Molière, že jeho tlachaví ustrašenci jsou molièrovské postavy, jejich směšnost spočívá právě v jejich lidské ubohosti. Vyžadovali by ovšem herců formátu Bohuše Zakopala, aby dovedli vyvážit vše, co je v nich. U Macháčka jako u Holberga (na př. v »Don Ranudo de Kolibrados«) se nevidí tragikomika a velikost lidských slabostí, nýbrž jen a jen jejich povrchový humor. Co vnitřní a lidské komiky je v hlídači mrtvého Strachotovi či v »mrtvém« Milinském!

Vše, co na divadle vidíme: pohyby, gesta, sestavy a posice herců jsou zaměřeny k dekorativnímu účinku, k hlučnému zrakovému efektu, s nímž se v prostém životě zpravidla nesetkáváme, alespoň ne v takovém nakupení. Po optické stránce divadlo představuje něco, co se životu nejméně podobá. Vše, co obyčejně vidíme, je nadneseno, zveličeno, zdůrazněno a přehrááno. Ke skutečnosti a životu se přibližuje mnohem víc a častěji zvukový dojem. Je-li herec citlivý a umí-li zacházet náležitě se svým hlasem, je s to postavit na jeviště skutečného člověka, v jehož hlasové modulaci se zrcadlí jeho, totiž představované postavy, vnitřní život. Většinou však i zde bývá hnán k přílišnému

nadnášení a podtrhování celých vět i jednotlivých slov, a tak mluví »divadelně«. Nastavuje diváku před uši neviditelné zesilovače, aby si divák bez dlouhého přemýšlení uvědomil, co se odehrává v nitru hrdiny. Pověru, že divadlo je obrazem života, nutno tedy poopravit, že divadlo je nejvýše obrazem života, viděným zvětšovací sklem.

These tato však byla kdysi, ještě před nedávnými lety, takřka pravdou. Změna vkusu však vyvolala odklon divadla od života. Z repertoiru zmizely totiž t. zv. »psychologické hry«, líčící vnitřní život člověka, jeho konflikty a pochody. Lidské nitro se stalo dnešnímu diváku něčím nezajímavým a nepoutavým. Člověk mu přestal být člověkem, t. j. citovou bytostí, složitou a plnou nej-různějších nuancí a vibrací duševních procesů. Ona jemná vlákna, jimiž jsou utvářeny a vyvolávány psychologické pochody, ony hluboce lidské tóny, púltóny a čtvrttóny, z nichž se ozývá srdce a duše, staly se nežádaným artiklem divadelního útvaru právě tak, jako přestaly zajímat čtenáře románu. Aby se doba, dramatikové i romanopisci nějak vyřídili s psychologii, nazvali ji »nimráním v citech a citečkách«. Jejich odpor k tomuto nimráním však, řekněme upřímně, spočívá spíše v obtížnosti nimravé práce, jakou je zkoumání nej-

tajnějších a nejspodnějších hlubin lidského nitra, hledání prapříčin a vztahů, detailní znalosti a kresbě člověka. Bylo však toto dřívější pipání divadelně bez užítu? Někdy za prvé války či těsně po ní viděl jsem hostovat v »Intimním divadle« — tak se tehdy ještě nazývalo Švandovo divadlo — cizího herce v malé konverzační komedii. Jaký dojem jsem si odnesl z onoho představení? Tehdy jsem neseděl vlastně vůbec v — divadle. Seděl jsem v koutku pokoje jakési rodiny jako její člen či dobrý známý, který poslouchá a tiše se zúčastňuje toho, co se odehrává v této rodině. Herci nebyli »herci«, nýbrž skuteční, živí lidé, kteří si přede mnou projednávali své záležitosti. Host i domácí herci si počínali tak, jak by jednali v soukromém životě. Takových představení jsem viděl během let celou řadu a všechna na mne hluboce zapůsobila svou pravdivostí a důvěryhodností. Ta přirozená a nevtravá gesta a pohyby, ty tiché, pokorné i vzrušené hlasy, to bylo něco tak úchvatně krásného a pravdivého, něco, co se vrývalo hluboce do duše, srdce a paměti. Tehdy bylo možno věřit, že divadlo zobrazuje život, a že tohoto výsledku lze dosáhnouti i jiným způsobem, než »trháním kulis«.

Herecké postavy dneška

Lída Matoušková, smíchovská rodačka, studovala na pražské konservatoři pod vedením A. Suchánkové a Rud. Deyla, načež v r. 1936 nastoupila praktickou divadelní činnost u společnosti Burdovy, kde svěřené jí čelné role i světového repertoiru (na př. O'Neill »Smutek sluší Elektře«) nasvědčovaly jejímu slibnému vývoji v dramatickém oboru. Uplatňovala se v něm také r. 1937/8, kdy působila v souboru Drašarové v Košicích i v Bratislavě (Slovenské Národní divadlo) a zdokonalovala se dále krátký čas v r. 1938 na scéně Měst. divadla v Plzni (za vedení Zítкова a Škrdlantova) i později v Jihočeském Národním divadle v Č. Budějovicích, u Východočeského divadla a posléze v Mor. Ostravě. Prošla tak širokou cestou divadelní až k postavě Hippodamie, načež v letech 1942—44 byla v popředí mladého a průbojného souboru holešovické Uranie. V té době vystoupila pohostinsky také v Národním divadle v hlavní roli Faltisovy hry »Mraky na nebesích« i v úloze Kristýny ve Stroupežnického veselohře »Naši furianti«. Po zániku Uranie hrála nějaký čas s jejím souborem v Činohře 5. května, načež přerušila tuto činnost a teprve na podzim 1946 vrátila se na scénu, tentokrát Realistického divadla na Smíchově, kde vystupuje pohostinsky.

Hned napoprvé zaujala L. Matoušková postavou mladé farmářky Abbie v O'Neillově americkém dramatu »Farma pod jilmy«, která znovu osvědčila horoucí a krevnaté herectví, jež se přímo propaluje subtilním, křehkým a přece tak osobitě výrazným zjevem mladé umělkyně. Všechna její vážnost a závažnost je položena do širokého rejstříku hlasových poloh, jež rozezvučí hlas bohaté sytosti a čisté srozumitelnosti i v prudkém jeho spádu. Prostá přirozenost L. Matouškové projevuje se i v dramatickém vypětí jednoduchostí výrazových linií, jež bez přepětí dosahují stejně jímavé tesknosti a něhy jako bouřného vzdoru a odporu. Na rozdíl od přízemní a pudově vášnivé Abbie, vychytralé i lstivé kořistnice z amerického dramatu, rozechvívá L. Matoušková v Ostrovského »Bouři« svoji Káru Kabanovu tichými náznaky dívčího ostychu. S plachou pokorou poji se v ní resignace, jež zvolna ustupuje citovosti a poté až horoucí a smyslové rozdychtění vrcholí slastným uvolněním, jímž okřívá lidská tvárnost postavy. Její obsah naplňuje L. Matoušková v další kreaci trýznivou úzkostí, která doznívá v závěru monologem baladické vznosnosti a dikční krásy v umírněném výrazu bezna-
děje a smutku na pomezí přičetnosti, života a smrti.

Kára L. Matouškové zanechává silný, ořesný dojem živelnosti výkonu a pravdivosti citu, jehož ušlechtilé formy prokazují nevšední sílu tvůrčích zdrojů, které ještě dají vyzrání novým a vysokým polohám této významné vrstevnice vůdčích zjevů soudobého divadla.

Em. Janský.

Kolem domácích scén

Ludvík Veverka zemřel.

Bezprostředně před uzavěrkou čísla přichází zpráva, že v neděli 2. února t. r. v poledne náhle zemřel, stížen záchvatem mrtvice, významný člen činohry Národního divadla Ludvík Veverka ve věku 55 let. Po delší době, vzdálen divadla téměř rok těžkou srdeční chorobou, měl opět vystoupiti v studovaném právě dramatu A. N. Tolstého »Car Ivan Hrozný«. Nedočkal se již premiéry, takže lze jen vzpomínati na jeho poslední vystoupení 12. dubna 1946 v Shawově komedii »Pygmalion«, kterou osvěžil svým pronikavě vychytralým a lstivě dobráckým Doolitlem, kterým uzavřel svoji dlouhou řadu velkých a menších rolí, jimiž vpravdě vždy zaujal v popředí domácího i cizího repertoiru a našeho dramatického umění. Rodák z Kostelce nad Orlicí, kde se narodil 7. března 1892, odešel po absolvování střední školy k divadlu. Venkovskou společnost brzy zaměnil za postavení člena Zemského divadla v Brně, odkud byl r. 1919 angažován K. H. Hilarem do Vinohradského divadla. Na této scéně rozvinuly se nejširěji tvůrčí síly Veverkovy v repertoiru nejružnějších uměleckých poloh, ať již ve vůdčích úlohách, či okrajových rolích, vždy stejně svědomitě a pečlivě vypracovaných, s patrným smyslem pro lidský obsah postav. Jemná a inteligentní citlivost Veverkova nesla s sebou i bystře ironický postřeh a sarkastický smích, jímž nad obrysy pevně stavěných podobizen a studií vytvářel svůj osobitý komentář herecké individuality, jež zůstane ozdobou našeho divadla.

ej

Herecká jubilea.

Téměř na sklonku minulého roku sešlo se několik hereckých jubilejí, kterých tu vzpomeňme alespoň záznamem. V Městském divadle na Vinohradech bylo slavnostním způsobem vzpomenu 30. výročí působení *Anny Iblové* na této scéně. V Národním divadle uplynulo *Jaroslavu Vojtovi* tise 40 let jeho divadelní práce. Mimo aktivní divadelní činnost dožila se (3. XI. 1946) šedesátých narozenin býv. členka Národního divadla *Anna Suchánková* a 28. listopadu 1946 dožil se požehnaného věku 80 let někdejší představitel malých, ale nezapomenutelných postav z umělecké galerie Národního divadla *Karel Váňa*. Řádka jmen a kolik osudů našich nesplacených dluhů v ní.

-s-

Opereta se nezměnila.

V revolučním plánování úprav našeho divadelnictví bylo pamatováno obzvláště výrazně na nové úkoly lidových zpěvoher, jak je u nás představují operety. Psalo se i mluvilo o výchovném jejich poslání a dřívější systém, oblužující prosté lidi pohádkovými příběhy ze života aristokracie či zbohatlíků, byl prohlášen za přežitek. Ku podivu nové správy operetních divadel převzaly zakrátko také ducha někdejších kapitalistických podnikatelů operetních živností a tak se na jevištích lidových zpěvoher znovu setkáváme

Lída Matoušková, člen Realistického (býv. Švandova) divadla v Praze-XVI.

s obvyklým a prohlášeným zbožím staré značky. Jestliže v karlínském operetě projevuje se alespoň smysl pro vybraný repertoír starých zásob a doplňuje se dosažitelnými novinkami, nedělá si prázdné starosti nuselská opereta, která se vrací k nejznámějším a nejotřelejším již slágrům podle všech pravidel soukromého podnikání. Umělecká kontrola je více či méně zbytečná, neboť rozhodující jsou patrně hospodářské výsledky, nežli kulturní škody, které natropí tento systém nadbíhání povreční zábavě. Nelze-li na tom nic změnit, mělo by však zmizet s průčelí této scény jméno J. K. Tyla, jehož duch a dílo nemá nic společného s tímto podnikáním, stejně škodlivým lidu ať v provozu soukromníka, nebo kolektivu. V Nuslích před čtvrt stoletím St. Langrem založené divadlo bylo nazváno Tylovým z úcty k jeho tvůrčí práci. Dnes by nemělo býti používáno scénou, jejíž činnost se s významem jména Tylova dávno nekryje.

-ns-

Ze zahraničních jevišť

20. výročí Vachtangovova divadla.

V listopadu m. r. bylo tomu 20 let, co bylo v Moskvě otevřeno Vachtangovo státní divadlo. Bylo v něm dosud uvedeno 60 her. Toto divadlo bylo první, které začalo uvádět hry sovětských autorů. Letošní první novou hrou je »Mladá garda« od A. Fadejeva. K výročí Říjnové revoluce hrála se hra »Tajemství vítězství« od Solověva.

Vedoucí britský herec povýšen na šlechtice.

Současné obrodě divadelního umění ve Velké Británii se dostalo ofi-

ciálního uznání, když k Novému roku byl jeden z předních představitelů britského hereckého umění Ralph Richardson, nyní Sir Ralph, povýšen do stavu šlechtického. Sir Ralph Richardson má za sebou bohatou divadelní minulost. Hrál v shakespearovském repertoiru v divadle Old Vic i ve venkovských společnostech v Londýně i v cizině. Svou pověst získal především ve sdružení se dvěma dramatickými spisovateli, Somersetem Maughamem a J. B. Priestleyem. Priestley psal pro něho v letech 1934 až 1938 každý rok jednu roli. Nyní hraje Richardson v poslední úspěšné hře Priestleyho »Inspektor přišel« (An Inspector Calls), jež je jednou z her

v divadle Old Vic této sezóny. Za války byl Ralph Richardson, jemuž jsou nyní 43 léta, vysoce specializovaným pilotem námořního letectva; z vojska byl propuštěn roku 1944, aby s Laurencem Olivierem uvedl v život nynější společnost Old Vic, jejímž je ředitelem. Od té doby se jeho dobrá pověst ještě rozšířila vystoupením v rolích: Bluntschli v Shawově hře »Zbraně a člověk« (Arms And The Man), Falstaff v Shakespearově »Jindřichu IV«, Ibsenův »Peer Gynt« a Rostandův »Cyrano de Bergerac«. Jeho povýšení do stavu šlechtického bude přijato s uznáním veškerým britským divadelnictvem.

Náš pan primár — jak my Dru Musilovi říkáme — vzpomíná letos své třicetileté ochotnické činnosti. 30 let svého života věnoval Muse, která se stala nevěstou Tylovou, Muse, které holdovali již starí Řekové, kterou znala antika se svými dramatickými velikány Sofoklem, Euripidem a Aischylem.

Jen ten, kdo ho opravdu velmi dobře zná a ví, v jakém prostředí pracoval, může aspoň zčásti pochopit a ocenit velikost a ušlechtilost této práce.

Slovy ji nelze zhodnotit. Jsou příliš slabá a nevýrazná. Leč nechme chvíli mluvit suchá fakta. — První divadelní představení, které Dr. Musil uvedl na našem malém jevišti, byl »Cop« od Kunětické. Bylo to v lednu r. 1916. Od té doby režíroval celkem 1046 představení 272 různých autorů. Kdo ví, co to znamená dáti dohromady na malé vesničce soubor, vyškoliti jej tak, aby mohl, třeba na tak malé scéně, sehrát s naprostým úspěchem i nejtěžší dramata, musí se s úctou sklonit před oním číslem, vyjadřujícím jen zhruba obrovskou práci velkého nadšence.

Dr. Musil se nebál uvést na choceřadské jeviště ani nejnáročnější díla našich i cizích klasiků. Postaci, když řeknu, že jsme tleskali jeho skvělým výkonům v Šubrtově »Janu Výravovi«, v Tylově »Husovi«, v »R. U. R.« a »Bílé nemoci« od Karla Čapka, v »Maryše« bři Mrštíků, v Jiráskově »Lucerně«, Mahenově »Janošíku«, kterého hrál v přírodě i na jevišti, ve »Zpovědníku« od Tetauera, v Dvořákových »Husitech«, Faltisově »Stanici Gordian«, v »Macbethu«, »Othellu« a »Kupci benátském« od W. Shakespeara, v Molièrově »Lakomci«, Gogolově »Revisoru«, v »Otcích« od Strindberga, v kterém hrál se zesnulým mistrem J. Vávrou, členem Nár. divadla v Praze.

Režíroval a hrál téměř všechna díla J. K. Tyla, Jirásky, z cizích autorů pak Rolandovy »Vlky«, díla Molièrova a jiných.

Jako člen Šmahova okrsku zúčastnil se dvou soutěží v Táboře, z nichž vyšel vždy vítězně. Po prvé s Dvořákovou »Mrtvou«, po druhé s hrou spisovatele Maška »Dceruška hostinského«. Ostatně Tábor zná Dra Musila velmi dobře, neboť kromě soutěží hrál tam s celým souborem na paměť pětistiletého výročí úmrtí Jana Žižky z Trocnova »Žižkovu smrt« od J. J. Kolára, sám pak hrál na památku desátého výročí úmrtí Vojanova jako host tábořského souboru titulní roli v Shakespearově »Macbethu«.

Vysoké úrovni jeho souboru se obdivovali diváci v Benešově, kde hrál Faltisovu hru »Stanice Gordian«, v Českém Brodě, v Kostelci n./Č. Lesy, v Sázavě, Kácově, Čerčanech a i v Novém Jičíně.

Na jeho popud se staral divadelní odbor Občanské vzdělávací jednoty »Komenský« v Choceřadech o menšinovou obecnou školu ve Vestci u Liberce, kde sehráli choceřadští dvě představení, a to V. Wernera »Srdce na uzdě« a Hilbertovo »Hnízdo v bouři«.

A tak se stal Dr. Musil šřítelem a propagátorem divadelního umění v celém okolí.

Nechci pěti chvalozpěv o jeho všestranné činnosti. Ne, ta se chváli sama, ale chci vysloviti upřímná slova díky jménem oněch prostých lidí, pro něž Dr. Musil tak nezištně pracoval. Činím tak proto, poněvadž i on jako mnoho a mnoho našich vzácných lidí nedošel dosud uznání a musil okusiti trpkost nepochopení a píti nitro šířící jed z kalicha zklamání a stírati se svého čela hanebné sliny závistivých maloměšťáků. Leč tako-

JOSEF ŠILHÁN-HORSKÝ: **Konečné vystoupení z rezervy!**

Do letošního roku konalo ochotnictvo organizační a kulturní práci mezi svými organisovanými spolky a mezi jejich členstvem, aniž se o tom často dozvěděla široká kulturní veřejnost.

Přízejme si, že obzvláště v posledních letech zavedeným povinným školením a vysláním různých matičních soutěží, podmiňujících účast na výročních oslavách Jiráskových Hronůvů, byl vykonán na poli lidové kultury veliký kus práce, se kterým můžeme být spokojeni a na který můžeme být hrdi. — To vše jsme si říkali dosud jen sami mezi sebou. Měli jsme za svoji práci jediné hřejivé pocit vykonané povinnosti, aniž bychom čekali její zhodnocení některým veřejným činitelem.

Dnes však nastala jiná doba — doba činů — a proto máme nejen právo hlásit se ke své práci, nýbrž je to naší svatou povinností. Mohlo by se stát, že by někdo využil naší skromnosti, kterou jsme se do dnešního dne halili a sám by si za čas mohl přisvojiti to, co jsme my během dlouhých let vykonali pro naše spolky a členy, ale též pro celou divadelní veřejnost tím, že jsme pozvedli úroveň našich ochotnických divadelních představení jak výběrem, tak i provedením.

To byl vlastně hlavní důvod, který vedl ÚMDOČ k tomu, aby v jubilejním roce svého trvání společně s bratry Slováky uspořádala I. celostátní sjezd československého ochotnictva. Na tomto sjezdu vystoupili jsme prvně spo-

lečně na veřejnost jako celostátní a jediná organizace ochotnická. Dnes můžeme již směle říci, že jsme dosáhli toho, že na příslušných místech je na poli lidové kultury s ochotnictvem bezpodmínečně počítáno. Přesvědčili jsme alespoň větší část příslušných činitelů, že zvýšená úroveň lidového divadelnictví je naším úspěchem. Byli jsme ujištěni, že tato práce, byť i tichá, byla sledována a byli jsme požádáni, abychom v ní nadále, podle námi vytyčeného programu, pokračovali. — Tedy na jedné straně uznání, které nás musí těšit, ale které nás zároveň nesmírně zavazuje a naši dobrovolnou práci mění v povinnost.

Musíme si především uvědomit dosah této převzaté povinnosti. Dříve jsme některé liknavější spolky a okrsky domlouváním, nabádáním neb poučováním, příp. vytýkáním jejich práce přesvědčovali, že nepracují tak, jak je povinností vzorného okrsku nebo spolku. Dnes však to již bude horší — dnes se nesmí najít okrsek nebo spolek, který by neplnil zcela svého ochotnického poslání lidového divadelnictví v duchu národním a podle programu, který nám stanovila naše vláda.

To nutno říci všem našim odpovědným funkcionářům na počátku nového roku. Zde nejde jen o funkcionáře okrskové, nýbrž přicházejí v úvahu i funkcionáři spolků v těch nejzapadlejších místech naší vlasti. Proto s chutí do nového údobí s vědomím, že budoucnost leží jen v našich rukou!

K jubileu 30leté ochotnické činnosti Dra Musila (Vzděl. jedn. »Komenský« v Choceradech) Francěk (Otomar Korbelař j. h.) a Lízal (Dr. Musil) ve hře bratří Mrštíků »Maryša« (režie: Vlad. Dolejší). — Petr Rybář, starý chirurg (Dr. Musil) ve hře K. Tomáška »Operace« (režie: Dr. Musil).

vý je úděl téměř všech průkopníků a milovníků krásy a umění.

Pane doktore, můžeš se s hrdostí ohlédnouti a zadívat se na svou dosud vyoranou životní brázdou. Byl jsi dobrým hospodářem a hříven, které Ti Bůh dal, jsi plně využil k blahu a prospěchu svých spoluobčanů. Činil jsi tak jako lékař — uzdra-

vuje naše chorá těla a svou divadelní činností povznášel jsi z prachu všedního života naše duše. Divadlo v Choceradech stalo se Tvou zásluhou kulturní oasou v celém našem posázavském kraji.

Oral jsi, sil jsi — a nyní je čas, abys sklízel ovoce své dlouholeté obětavé práce.

JAN GREŽA: Ochotnická práce a český tisk

Naši ochotníci si velmi často stěžují na to, že jejich práce, ačkoliv jest naprosto nezištná a při tom oddané kulturní, nesetkává se v tisku s takovým porozuměním, s jakým by se setkávali měla. Jde konkrétně o t. zv. »kritiku«. Ochotnická představení netěšivají se zájmu oficiální kritiky divadelní; a tam, kde se i něco o ochotnickém představení napíše, bývá to často psáno s jakýmsi shovívavým úsměvem, anebo to bývá kamarádská pochvala. Dokonce se zdá, že o ochotnickou práci není vážného kritického zájmu; že ochotničení jest postaveno na periferii uměleckého snažení a že nedostatečná práce profesionálních divadel bývá nezdědky pohrdavě označována jako ochotničení. Prostě: ochotníci a jejich činnost se nesetkávají s tím zájmem, který by měl býti projevován vůči jedinečné organizaci kulturních pracovníků, spojených právě onou ochotnickou nadšeností a nezištností.

Díváme-li se na ochotnickou práci s tohoto hlediska, nejeví se nám nijak v růžovém světle. Na jedné straně snaha, láska, nezištnost, na druhé nezám, podečňování a pohrdání.

Vyhlíží to zle — ale jenom na první pohled. Skutečnost jest jiná a — řekněme hned — mnohem radostnější. Zdá se totiž, že už i to podečňování ochotnické práce náleží minulosti a že jsme se dostali trochu dále; půjde nyní jen o to, abychom šli neustále dopředu. A to bude záležitosti především na ochotnících a teprve potom na kritice.

Dal jsem si trochu práci a sledoval jsem v měsíci prosinci 1946 tisk a v něm jsem pátral po věcech ochotnických. (Běru měsíc prosinec jen namátkou; sleduji tisk po této stránce soustavně, ale výsledky, týkající se měsíce prosince, odpovídají všeobecnému ročnímu průměru.) Jest nutno rozdělit: pražské denní listy a tak zvaná »mutační« vydání těchto listů. Většina našich pražských ústředních deníků vydává totiž t. zv. krajská vydání, v nichž věnuje pozornost událostem z toho či onoho kraje. Dělají to: Rudé právo a Svobodné slovo, které mají nejvíce mutačních vydání, pak Práce s velkým počtem mutací, po ní následuje Právo lidu, Lidová demokracie a Mladá fronta.

Pražský denní tisk (t. zv. pražská vydání) věnují ochotnické práci málo pozornosti. Výjimku tvoří Zemědělské noviny s občasnou ochotnickou rubrikou a pak velké ochotnické události, jako na př. ochotnické Hronovy. Tu i tam proběhne zprávička o činnosti toho či onoho ochotnického spolku — ale není v tom soustavnosti. Jde tu asi o osobní známosti. Jinými slovy: tam, kde *ne-musí*, se pražská kritika ochotnické práci nevěnuje. Proč — uvidíme později, až se k věci znovu vrátíme.

Docela jiné je to v t. zv. »mutacích«. Tam naopak ochotnická práce na venkově jest sledována velmi pozorně. Nejde jen o to, že v těchto krajských vydáních setkáváme se denně s oznámeními, kdy co který ochotnický spolek v kraji hraje, ale

i s posudky. Posudky jsou ovšem hodnoty různé: buď stručné poznámky rázu všeobecného, nebo posudky věcné a obsáhlé, anebo dokonce poznámky útočné tam — a to chci konstatovati jako velké plus venkovské kritiky — kde ochotníci sahají k hrám slaboduchým, nehodnotným, anebo kde jejich výkony jsou lajdácké.

Zastavme se hned u těch výtek. Snad z nich pochopíme, že jsou myšleny velmi dobře a že v nich není zlomyslnosti. Nuže:

»Zde se opakovala chyba, tak často páchaná našimi ochotníky: režisér totiž také hrál, a to hned hlavní úlohu.« — Souhlasíte? Velmi správná poznámka, že? Jiný časopis: »Na hře byl místy vidět chvat, s jakým byla hra připravována.« — Souhlasíte? A je nutno, aby ochotníci připravovali své hry ve chvatu? Nebo: »Zejména rychlejší spád byl by hru obecenstvu značně přiblížil.« — Souhlasíte? Kolikrát už se hubovalo na neznalost úloh a na pomalé tempo! — Jiné: »Špatný kus, i kdyby byl sebelépe zahrán, zůstane vždy jen špatným kusem!« — Souhlasíte? Ochotnická dramaturgie musí být velmi vybíravá! Ochotníci nesmí hrát všechno; — jen něco, a to něco musí býti dobré!

Uvedl jsem jen několik ukázek — ale všechny vesměs (a z referátů je to ještě zřejmější) vytýkají skutečné chyby a nedostatky a při tom často — a to je to nejsmutnější — chyby a nedostatky, jež lze velmi snadno a bez velké námahy odstraniti.

Tak, jako vidíme, že kritická posuzování ochotnické práce na venkově nejsou vysměvává ani zlomyslná, pozorujeme, že ten venkov má velikou radost, může-li ve »svých« novinách konstatovati, že hra se zdařila. Postačí jen několik titulků:

»Soutěž ochotníků povzbuzením do další plodné práce.« — »O návrat k dobré tradici venkovských ochotnických scén.« — »Příkladná práce ochotníků.« — »Velký úspěch ochotníků.« — »Hodnotný závěr letošní ochotnické práce.« — »Všechny ochotnické spolky již hrají.« — »Pozoruhodná úroveň ochotnického představení.« — »I v nejmenších vesničkách našeho kraje ochotnická činnost.« — »Venkovští divadelníci před velikými úkoly.« — »Kulturní přínos celému

okresu.« — »Pečlivý výběr divadelních her.« — »Bezduché veselohry nepatří na českou scénu.« — »Ukázka vzorné režijní a herecké práce ochotníků.« —

To jen tak namátkou. Stručný výčet — ale nemáte už z těch titulků upřímnou radost? A necítíte, že s vámi se raduje i ten, kdo takové zprávy píše? Nemyslíte, že se z nich raduje redaktor, který je do tisku dává? A čtenář, který je čte a nakonec i ochotník, který si řekne: hle, moje práce nebyla nadarmo?

Myslím, že z tohoto přehledu za jediný měsíc mohu konstatovati některé zásadní věci:

1. Venkov se dívá na ochotnickou práci novými očima a hledá v ní náhradu onoho divadelnictví, jež jest mu vzdáleno a jež jest koncentrováno u nás vlastně jen do hlavních měst;

2. venkov si přeje vidět hodnotné hry;

3. venkovský divák nechce, aby ochotníci se mu představovali tím, co neumějí, ale tím, co umějí;

4. venkov si přeje — a v tom jest kus zdravého egoismu, kterého nevyužití v nejlepším toho slova smyslu by bylo hříchem — aby jeho ochotníci, jeho spolek, jeho městečko, jeho kraj něco znamenali, aby se o nich vědělo, aby konečně venkovský člověk věděl, že není opuštěn. Že je zde instituce — ochotnický spolek — který ho reprezentuje a roznáší slávu jeho po vlastech českých. Na to by ochotníci neměli nikdy zapomínati. Hlavně na to, že v naší československé ochotnické organizaci máme my, jako národ, úžasné silnou a průbojnou zbraň, kterou se dostáváme z vesnické opuštěnosti a osamělosti na forum národa. Kdyby nic jiného, kdyby tu nebylo otáček uměleckých, výchovných a ušlechtilé-zábavných, už to by stačilo, aby každý ochotník přistupoval k své práci s vědomím, že nedělá legraci jen svým sousedům, ale že jeho práce jest součástíou velkého kulturního dění celého národa. Už toto vědomí — a není to jen vědomí, je to pravda — zvedá ochotnickou práci vsoko nad každou jinou zábavu, nad každé jiné dílo: je to práce odpovědná. Nemysleme si, že »to stačí«, jak to ten či onen zahraje. Nestačí to. Protože souhrn těchto »to stačí« strhává uměleckou práci pod úroveň.

POZDRAVY ÚMDOČ

V Nymburce 13. ledna 1947.

Dovolte, abychom poděkovali ÚMDOČ za všechnu práci, vykonanou pro ochotnictvo a přáli jí v roce 1947 alespoň takové úspěchy, jaké měla v minulém roce a vedla nás i nadále tak dobře jako dosud. Stojíme pevně za svým ústředím v pevné víře, že společnou prací splníme všechny úkoly ochotnictvu svěřené.

S přátelskými pozdravy za Polabský okrsek ÚMDOČ v Nymburce: Hamr Jaroslav, jedn. - Dr. M. Čermáková, kult. ref.

V Novém Bydžově 5. ledna 1947.

Vážení přátelé, členové Bozděchova okrsku ÚMDOČ v Novém Bydžově, přítomní na valné schůzi okrsku, konané dne 5. ledna 1947, vzpomínají s vděčností Vaší úsilovné práce, kterou jste pro české ochotnictvo v minulém roce vykonali a přejí Vám v příští Vaší práci pro rozkvět našeho divadla mnoho zdaru.

Slibujeme Vám, že se přičiníme o povznesení divadla v našem kraji a že Vaše příkazy budeme přesně a svědomitě plnit.

S přátelskými pozdravy za Bozděchův okrsek ÚMDOČ v Novém Bydžově: Josef Veselý, předseda - Břetislav Rousek, jednatel.

POD HESLEM „OCHOTNICTVO SOBĚ A LIDU“

Cukmantl 7. ledna 1947.

Vážení přátelé!

Poukazujeme Vám Kčs 1000.—, výtěžek z divadelního představení ve prospěch akce postavení ochotnického domu.

Činíme tak rádi a litujeme jen, že nemůžeme jako nový ochotnický spolek v pohraničí v důsledku finančních těžkostí přispěti tak, jak toho účel sbírky vyžaduje.

Jednota divadelních ochotníků »Tyl« Cukmantl ve Slezsku. Podpisý pokl., místopředs., jedn. a rež.

Dalibor C. Faltis:
STANICE GORDIAN.
(Kruh věrnosti.)
Drama.

Postavy:

Kapitán Bernard — Dr. Musil.

Elisa — Zorka Musilová.

Ve spolku, v okrsku a nakonec v celostátním ochotnickém dění.

Nezapomínejme také na další otázky: na hodnotu her. Venkov není už zapadákovem. Venkov čte, chodí do biografů, jezdí do divadel — prázdné hry a bezduché šaškoviny se přestanou líbit v nejbližších letech. Nelíbí se už dnes — ale zítra taková »ochotnická« představení budou jen hanbou.

A venkovský divák dneska už — biografy! — docela dobře rozpoznává skutečnou uměleckou interpretaci od neumělosti. Ochotník není už na svém jevišti suverenním pánem, který může hrát jak chce, protože není kritiky. Kritika jest — a velmi přísná! — na sedadlech. Jenže ta kritika to nedovede dobře formulovati. Zato to cítí, tuší — jen říci to nedovede. Od toho jest právě kritik, aby to, co lidé dobře tuší, dovedl i napsat. Ale ovšem — last not least — aby také dovedl vysvětliti to či ono, k čemu divák sám dosud nedospěl.

Nuže — to jsou tak některé myšlenky, které se objeví, sledujeme-li, jak venkov a s ním i venkovský tisk sleduje ochotnickou práci. Ani dnes ještě se tento venkovský tisk — zejména místní — nedovede často zbaviti onoho »podkuřování« tomu či onomu — ale věřme, že tento systém »kritiky« se už přežil a když se s ním ještě tu i tam setkáme, setkáme se vlastně už jen s mátohou neblahé minulosti.

Vraťme se však k svému původnímu thematic: nemohu potvrdit ono dosti rozšířené mínění, že tisk se o ochotníky nestará. Není tomu tak — jak jsme viděli.

Ale ovšem, nestará se o ně a o jejich práci tisk ústřední, pražský. Nebéře jejich práci na vědomí t. zv. oficiální kritika. Nestarají se o ni ani kritické časopisy. Prostě — je tu důležitá složka ochotnická na jedné straně a důležitá složka kritická na straně druhé, které vedle sebe existují,

ale jaksi si nemohou přijíti na chuť. Oficiální divadelní kritika jest v podstatě toho názoru, že vlastně jen profesionální, stálá divadla jsou nositeli divadelního umění, a co se neobjeví na jejich jevištích — prostě neexistuje. (Ostatně ani ta stálá divadla nemají na různých ustláno. Nejsou-li umístěna v Praze, jen nesnadno — a kdyby se snažila jak chtěla — nedojdou přílišného zájmu u pražské kritiky. Je to ostatně choroba stará: myslíme všichni příliš centralisticky a z tohoto zakletí — i prokletí — se nedovedeme vymaniti. Je to stanovisko velmi chybné a velmi mylné a dá to mnoho práce, než toto provinciální — třeba pražské — stanovisko bude zlomeno.)

Ochotníky čeká veliká práce. Oni to budou, kteří musí tento začarovaný kruh prolomiti. A budou to především ochotníci pražští, kteří tento zápas dříve či později budou musiti podstoupiti a — buď vyhraji anebo prohrají.

Tím se dostáváme k druhé části své úvahy: nezájmu kritiky o ochotnické divadlo. Nezájmu ústřední kritiky o — pražské ochotnické dílo, řečeno přesněji a jasněji.

Věc je trochu komplikovanější a vážnější. Hovoříme-li tedy o nastávajícím zápase, musíme si obhlédnouti předem pole, na němž nám bude zápasiti. Ovšem, máme-li poctivě v úmyslu dostati se dále a výše a nechceme-li se spokojiti jen takovým pokoutním ochotničením pro uspokojení vlastní ješitnosti a pro potěšení svých známých a přátel. Chceme-li — a tak necht' zní parola — i v ochotnické práci postaviti nové umělecké hodnoty a nové umění, přes něž nelze přejíti mlčením. Půjde tedy v podstatě o boj za uznání hodnot; o boj za čestné místo v uměleckém dění národa; o boj za výsostně kulturní statky. Myslím, že by stálo za to, vyjít z tohoto boje ne snad jako nesporní vítězi — ale nikdy ne jako poražení.

Ochotnická práce tam, kde jsou stálá divadla, má nebezpečného konkurenta právě v těchto di-

vadlech. Konkurenta uměleckého. Proto, že stále divadlo dělají lidé jako své povolání a zaměstnání, kdežto ochotníci je vždy dělají »na levou ruku«. Nebudou tedy moci — s výjimkou nesporných uměleckých talentů, které však tak jako tak u ochotníků nezůstanou — dosahovati vždy takových výkonů, jako herci z povolání. Ale tento nedostatek jest vyvažován slabinou profesionalismu: kdežto ochotník může cvičiti třeba i rok, není tato časová dispozice dána divadelníkovi z profese. Nuže: nevýhody i výhody se začínají vyvažovati. Znamená to — jinými slovy řečeno — u ochotníků *méně* bude znamenati vždy *více*! To jest: méně, ale dokonale. To po stránce hereckého výkonu a režijní práce.

Ochotník má nevýhodu v tom, že dramaturgicky — po stránce výběru her — pokulhává za profesionálem. Marně by studoval ten či onen spolek hru řekněme G. B. Shawa celý rok; všechna profesionální divadla mu ji sehrají během doby mnohem kratší a když nakonec ochotník přijde se svou skvěle propracovanou hrou, každý mu řekne, že se opičí po stálých divadlech. A to není a nikdy nebude účelem ochotnické práce.

Nezbývá tedy ochotnictvu — a jmenovitě pražskému — nic jiného, než aby si vybudovalo svou vlastní dramaturgii, ochotnickou dramaturgii. Aby si našlo nejen hry, ale i autory. Aby dovedlo vyhmátnouti ze starých zásob nejen něco nového, ale vždy něco umělecky hodnotného. Prostě: aby neviselo na repertoíru stále scény, ale mělo repertoír svůj. Stejně hodnotný a pokud lze mnohem hodnotnější. Kvalitou svůj zápas o uznání vyhraje, nikoliv opakováním dávno známého.

Podarí-li se ochotnictvu vyhrát toto kolo zápasu — pak vyhrálo zápas celý. Stalo se uměleckou institucí, která přináší něco nového do našeho kulturního dění. A tím zároveň rozlomí i začarovaný kruh nevšímavosti: *jen práci, jen hodnotami*, jež ochotnictvo přinese, *vynutí* si pozornost soudců uměleckého počínání, kteří nesou společný název kritici. Hodnota nových objevů, hodnota herecké interpretace a hodnota režijního pojetí to budou, které postaví ochotnické usilování na tak vysokou uměleckou výši, že prostě *nebude možno kolem tohoto díla obcházeti se showívarým úsměvem na rtech*. A to dokázati nepomůže ochotníkům nikdo jiný, než oni sami.

H R Y A K N I H Y

Jean Anouilh - B. Jedlička: »*Krutié štěstí*«, komedie o 3 děj., 6 m., 9 ž., kompars, 2 dekorace (kavárna, pokoj), vyd. A. Neubert, Praha II, Hybernská 12, provoz. právo Literární a divadelní jednatelství »Univerzum«, Praha II, Washingtonova 11, brož. výt. Kčs 45.—. Účinná hra francouzského autora, řešící problém společenských tříd, reprezentov. chudou podprůměrnou houslistkou Terezou Tardovou a talentovaným houslistou Florentem, příslušníkem buržoasie. Objektivně dobře vykreslené typy těchto dvou světů jsou dobrým poučením pro naše snivé publikum. Tato repertoírní hra Národního divadla může dobře zpestřit repertoír vyspělého souboru. Čmk

Gribojedov - M. Marčanová - B. Mathesius - Z. Niliusová: »*H o ř e z rozumu*«, komedie o 4 děj. (2 dekorace), 11 m., 7 ž., epizody. Ruská klasická hra o ušlechtilém člověku, který marně zápasí s mravně rozhlodanou společností. Autorské právo Syndikát českých spisovatelů, kde možno též obdržeti knížky v rukopise. Hra pro střední soubor. Čmk

Jamamoto Juzo-Průškoví J. a V.: »*Gejšina oběť*«, hra o 9 obr., 18 m., 8 ž. Hra o věrné gejši Okiči, která marně obětuje vše pro milovaného člověka a na konec zahyne v bídě. Poutavý děj a exotické prostředí jsou z předností této hry, snadno proveditelné na každé scéně. Autor. právo zadává a knížky možno obdržeti u Syndikátu českých spisovatelů, Praha. Hra pro střední soubor. Čmk

SOUTĚŽ.

Redakce Č. L. D. chce vyhověti přání svých odběratelů a rozšířiti obrazovou část časopisu. Vypisuje proto soutěž na fotografie:

1. nejlepší masky,
2. nejlepší scény,
3. nejlepšího výstupu, fotografovaného při hře.

Fotografie musí býti na lesklém papíru, záběry pouze z činoher. Nejlepší tři fotografie z každé skupiny budou odměněny knižními cenami a budou otištěny v časopise Č. L. D. Redakce si vyhrazuje právo otisknouti i ty fotografie, které nebudou odměněny. Soutěž končí 28. února t. r. Fotografie zašlete na adresu: Sekretariát ÚMDOČ, Praha II, Spálená 11. Na obálku poznamenejte: Fotografická soutěž Č. L. D.

Svatopluk Čech - E. F. Burian: »*V ý l e t p a n a B r o u č k a d o X V . s t o l e t í*«, veselohra, 6 m., 3 hlav. žen. role, epizody. Humoristický román o pražském měšťanu a jeho dobrodružství, když se náhle octne ve středu husitských válek. jsou scénicky znamenitě upraveny. Tato hra má dnešku mnoho co říci a je obohacením veseloherního repertoíru. Provoz. právo zadává Syndikát českých spisovatelů, Praha, rukopisnou knížku možno obdržeti tamtéž. Hra pro střední soubor. Čmk

Nakladatelství V. Petr, Praha II, Ječná 6, vydalo knihu Jana Kopecského

ho »*Divákovy zápis*ky«, která je souhrnem listů, řešících problémy a navrhuje náměty o vztahu hlediště k jevišti. Mluví o problémech dramaturgie, jevištní mluvy, kritiky hospodářského provozu divadel a pod. Je protkána citáty našich velkých divadelníků, herců, režisérů i kritiků. Kniha je sice už rozebrána, ale dává tolik cenného pro nás ochotníky, že z ní budeme hlavní a podstatné statí a citáty postupně uveřejňovati v našem časopisu. Čmk

K. S. Stanislavskij: *Moje výchova k herectví*.

Knihu vydalo nakl. »Athos«, Frant. Herman, Praha XII; má 463 str. za Kčs 180.—. Možno ji objednat i v ÚMDOČ, Praha II, Spálená 11.

Konstantin Sergějevič Stanislavskij obohail divadelní knihovnu o další svazek svých pamětí a zkušeností. »Moje výchova k herectví« je druhou knihou v chystaném cyklu knih o hereckém umění a pojednává o metodě herecké práce v tvůrčím procesu »prožívání«, jak uvádí autor v předmluvě k této knize. Je bezprostředním pokračovatelem jeho slavného díla »Můj život v umění« a v XVI. kapitolách nás seznamuje s celým postupem jeho tvůrčí práce herecké. Kniha nemá být vědeckou. Autor chce psát prostě a srozumitelně, hledal proto způsob, který by pomohl vyjádřiti všechny jeho myšlenky přístupně pro každého. Zápisy ve formě deníkové mu to umožnily dokonale a zájemcům se dostává do rukou kniha, která pomůže k rozšíření divadelních obzorů i na poli vědecké divadelní výchovy. jh

Jeviště je místem dramatického děje tak skutečného, aby byl vnímatelný divákovi.

(J. Honzl: Sláva a bída divadel; Praha, 1937; str. 167.)

Konstrukce jevištního prostoru a vůbec celého divadla závisí na obsahu hry. Jako ostatní divadelní prvky v složité struktuře, jakou je divadelní představení, tak i jevištní prostor je strukturálně těsně spjat s řadou jiných prvků divadla: s divadelním osvětlením, s rekvisitami, s kostymy herců, s jejich divadelní deklamací atd. A nadto ještě často osvětlení, divadelní kostymy, mluva herců a j., spojeny mezi sebou strukturálně, tvoří někdy v té či oné kombinaci jevištní prostor.

(P. Bogatyrev: Lidové divadlo české a slovenské; Praha, 1940; str. 90 a 92.)

V 4.—5. čísle Lidového divadla roč. 1945 zabývá se řed. František Smažik problémem zlepšení divadelního prostoru a všimá si hlavně prostoru jevištního. Článek je jistě podnětem k diskusi, která bude trvat tak dlouho, jak dlouho bude existovat samo divadlo. Myslím tedy, že nevdá, jestliže můj příspěvek přichází tak pozdě.

Problémy divadelního prostoru vyvíjely se historicky. Nebudeme je sledovat v tomto článku. Uvědomíme si jen, že každá doba řešila je po svém a jevištní prostor vždy synteticky srůstal s celou strukturou divadla své doby.

Chceme-li si ujasnit funkci dnešního jevištního prostoru v divadle, je nutno, abychom se seznámili se stavem a názorem dnešní divadelní estetiky, která, ač nechce normovat, t. j. dávat předpisy dnešnímu divadlu, přece dochází k závěrům, které jsou směrodatné i pro divadelního praktika.

Divadelní představení chápeme (jako každé umělecké dílo) jako znak (srov. Jan Mukařovský: Kapitoly z české poetiky I. Strukturalismus v estetice a vědě o literatuře), prostředkující mezi umělcem a společností. Vztah mezi hledištěm a jevištěm definuje dnešní estetika jako dialektický protiklad, jenž je zvláštním aspektem dialektické antinomie mezi uměním a společností, jak dokázal Antonín Dvořák v knížce Dialektické rozpory v divadle (Praha, 1946). Dvořák píše: »Rozpor mezi divadlem a společností se promítá v divadelní prostor a nabývá tam podoby protikladu mezi jevištěm a hledištěm. Antinomie mezi jevištěm a hledištěm je již beze zbytku obsažena v samotné existenci divadelního prostoru, neboť ten jest místem produkce dramatického děje a místem jeho vnímání. Rozpor mezi jevištěm a hledištěm lze nejlépe charakterisovat aktivitou prvního a pasivitou druhého pólu. Hlediště pasivně prožívá vše to, co je na jevišti prožíváno aktivně. — V praxi divadla vidíme nepřetržité pokusy o překonání tohoto protikladu. — Ústy Vječislava Ivanova »Pryč s rampou! Dost už jevišť, chceme tvořit společně« je vyslovena touha po oné aktivitě hlediště, jež by měla být prostředkem k dosažení jednoty s jevištěm. — Ale zánikem dialektického napětí mezi jevištěm a hledištěm byl

by dán také přímý předpoklad k zániku divadla. (Str. 14.)

Z citovaného plyne, že jestliže pasivní divák bude vnímat aktivního herce, vytvoří si chtít nechtít prostor, v němž jednání probíhá, jenž nabývá určité funkce (což je nejjasněji patrné v metaforickém užívání rekvisit) a stává se prostorem dramatickým, na rozdíl od jevištního, jenž označuje pouze část prostoru divadelního bez herecké akce. (Srov. Miroslav Kouřil: Divadelní prostor; Praha, 1945.)

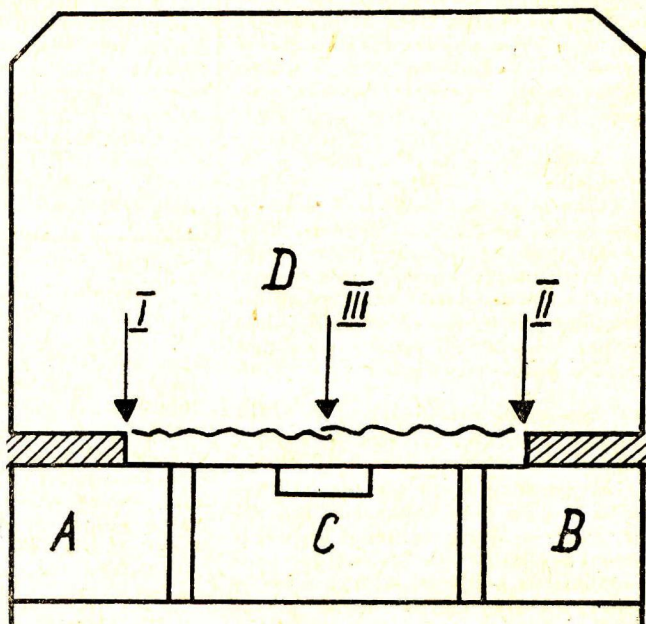
Z toho také plynou hlavní požadavky pro jevištní prostor:

1. Jevištní a hledištní prostor netřeba nějak zvlášť oddělovat. Opona není nezbytná.
2. Jevištní plochu nutno rozvinout do šířky (frontálně) a vybudovat ji tak, aby ji bylo možno snadno přestavět.
3. Světlo spoluvytváří a ohraničuje dramatický prostor. Dokonalý reflektorový park je nezbytnou součástí moderního divadla.

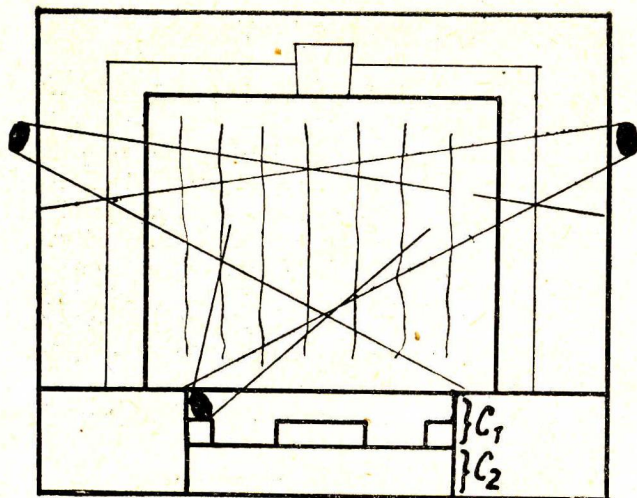
Je patrné, že staré kukátkové jeviště nevyhovuje tomuto požadavku, nutno ho nahradit jevištěm širším, vlastně plochami (snadná přestavba), na nichž světlo, rekvisita, kostym, zvuk atd. vytvoří dramatický prostor. Správně tedy píše řed. Smažik: »Prostě pocítujeme nutnost předscény a postranních scén za cenu orchestru, pojízdných a otáčivých podlah.«

Praktické řešení moderního jeviště nekukátkového přenecháme architektům. (Srov. Ing. arch. Miroslav Kouřil: Projekt divadla Práce; Praha 1935.)

My se pokusíme vyřešit problém skrovnější a pro nás, ochotníky, aktuálnější. Nebudeme přemýšlet o tom, proč není možné odstranit kukátkové jeviště z našich divadel. Důvody jsou různé:

Obr. 1.

Obr. 2.

nedostatek prostředků, zájmu, odvahy. Fakt je, že mnohý, hlavně mladý režisér stojí před problémem, jak moderně inscenovat hru a při tom použít kukátkového jeviště.

Dovolím si zde upozornit na návrh, který sice není nový a ještě nepoužitý, ale přece zaslouží, aby byl obecně znám.

Na kukátkových jevištích, zvláště menších je téměř nemožné umístit více scén najednou. Tento požadavek je akutní, nechceme-li roztržít dojem z představení dlouhými pausami přestavování. Je jasné, že nové prostory pro dramatickou akci nutno hledat před jevištěm.

Nebudu zde uvádět přesných rozměrů, ani přesných poměrů. Popíši jen nejnútnejší.

Rozmnožíme starý jevištní prostor D (viz obr. 1) o tři nové před portálem. Plochy A a B jsou stejně vysoké jako plocha D. Plocha C (viz obr. 2) může být buď ve stejné výšce s ostatními, nebo asi uprostřed mezi plochou D a podlahou sálu.

Jednotlivé části, konstruované ovšem samostatně, jsou tedy: A, B, C₁, C₂ a spojovací schody mezi A a C₂, B a C₂, D a C₂. Lze k tomu přizpůsobit i přebytné praktikáblý.

Náš obrázek ukazuje ovšem jen jednu možnost sestavení částí. Je jasné, že lze části sestavit v mnoha jiných kombinacích, ale to přenecháme již požadavkům hry a vynalézavým režisérům.

Takto rozšířený jevištní prostor nutí nás ovšem rozřešit ještě několik problémů.

Staré rampové osvětlení ovšem nepostačuje. Kde jsou po ruce reflektory, je řešení světla snadné. Ale i když nemáme reflektorů, osvětlíme jednotlivá místa, kde se hraje, vhodně ukrytými lampami (viz obr. 2). Připomínáme, že divák může sice vidět zařízení elektrické, nesmí však vidět přímé světlo, které ruší. (Někdy ho ovšem hra vyžaduje.)

Ožehavější je problém nástupů na části A, B, C. Jsou-li v postranních zdích portálu dveře, je také vše v pořádku. Jinak nezapomínáme, že herci, již nebo ještě nehrající, mohou být v těch

místech jeviště, která nejsou místem dramatické akce (ve tmě).

Nelze-li se vyhnout nástupům na přední scénu a musí-li při tom být i opona uzavřena, nastupujeme při rozhrnovací oponě středem nebo po krajích opony, při vytahovací oponě ovšem jen po krajích (viz obr. 1, nástupy označeny I, II, III). Jiné menší problémy lze řešit již snadno (na př. akustika).

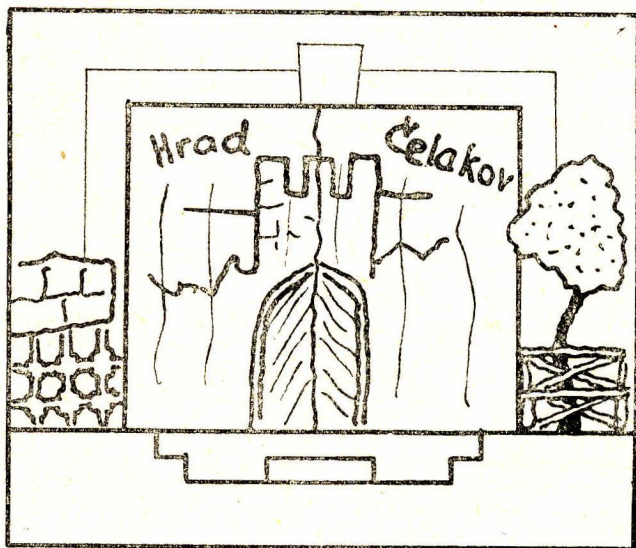
Abychom na praktickém příkladě demonstrovali praktičnost tohoto rozšíření jevištního prostoru, zvolili jsme Klicperova Hadriána z Římsu, hru na našich jevištích často hranou a známou. Pokusíme se načrtnout zde inscenační plán hry a ukázat na přednosti, jaké poskytuje náš návrh proti způsobu inscenace, která respektuje jak starý jevištní prostor, tak doslova poznámky autorovy. (Pracováno podle neupravovaného textu hry: Soubor spisů Václava Klimenta Klicpery; Kočí, Praha, 1906; str. 153—188.)

Nejdříve sled scén:

1. dějství: a) před hradem
b) hradní síň
2. dějství: a) před hradem
b) hradní síň
3. dějství: a) vězení
b) hradní síň
4. dějství: a) hostinská jizba na hradě
b) před hradem
c) hradní síň

Vidíme ihned, že konvenční způsob přestavování scén vyžaduje velké námahy. »Hradní síň« na příklad má být na jevišti čtyřikrát, mezi tím nutno stavět třikrát scénu »před hradem«, jednou »vězení« a »hostinskou jizbu«. Je tedy jistě výhodné použít rozšířeného jeviště, jak jsme naznačili výše a také oponu zapojíme funkčně do inscenace.

Všechny čtyři scény si postavíme stabilně. Použijeme-li půdorysného obrázku 1, označuje nám B místo scény »před hradem«, A vězení, D hradní síň a C hradní jizbu. Hrad Čelakov namaluje-

Obr. 3.

me si na oponu (praktičtěji naznačíme stuhami a plochami pláten, přistehovaných k oponě).

Rekvizity a dekorace volíme jen ty, které potřebujeme ve hře: na pravém výstupku lípu, pod ní lavičku, na levém věženská mřížová vrátka a na vlastním jevišti za oponou hradní síň, ovšem nerealistickou, stylově sladěnou s předměty před oponou. Jak vyřešíme hostinskou jizbu, řekneme později.

Sledujme nyní hru. Začíná monologem Želmírovým. Při zatažené oponě odříkává ho Želmír na místě C, blíže k B (světlo vytváří dramatický prostor na místě B). Ruměna přichází středem opony, t. j. z hradu (III). Vcházení vchody I a II (dramatické) znamená příchod odjinud. Tudy odejde Želmír (II) a tudy vejdou Srpoš a Soběbor (I).

Pro druhou scénu prvního jednání otevřeme oponu. Zvláštních nesnází tu není.

Druhé dějství (může navazovat bez přestávky) vyžaduje opět zavřené opony, hraje se na místě B. Hra pokračuje po otevření opony v síni hradní.

Třetí dějství začíná ve vězení. Při zavřené oponě hraje se na místě A. Jenovefa a Lepohlav přicházejí středním vchodem (III). Duch vyjde třeba vchodem II a blíží se pomalu po C k místu děje A (sledován světlem). Odejde vchodem I. Lepohlav a Jehoň odejdou středem (III).

Po otevření opony pokračuje jednání v hradní síni. Srpoš může spát od počátku této scény (někde na ploše C) a ve výjevu osmém (reaguje na přímou řeč Lepohlavovu) se probudí a po schůdcích vejde do síně.

Jizbu hostinskou vyřešíme tak, že při zavřené oponě hrajeme na místě C, kde Hadrián sedí na schůdcích (buď vlevo nebo uprostřed). Všichni odcházejí vchodem I nebo II. Sbor lovecký v následující scéně vyjde vchodem III a hraje na místě C a B. Na konci odnášejí Srpoše a Jehoň středem do hradu.

V poslední scéně hry hrajeme při otevřené oponě v hradní síni.

Řekli jsme již, že místa A B C D nutno světelně lokalisovat. Že je to i při skrovných podmínkách možné, naznačili jsme dříve. Zvláštního svět-

Otto Bilek (Spdo. »Chvalovský«, Soběslav) v masce císaře Ferdinanda III.

(Ukázka z II. dílu knihy „Ve službách „Thalie““)

la vyžaduje také hrad na oponě. Máme-li oponu, která se vytahuje nahoru, musíme užít vchodu II jako vchodu do hradu a vchodu I do krajiny nebo obráceně.

Na konec ještě opakuji hlavní zásady: Největší cena návrhu je zajisté ta, že jednotlivé plochy možno různě kombinovat. Nejdůležitějším prostoro-
tvorným prvkem dnešního divadla je ovšem světlo. Ve vnímání divákově se uplatní jen to, co dramaticky spolupůsobí.

KRÁTCE O MNOHÉM

Náš Žalov.

Dne 14. ledna 1947 zemřela v Olomouci zasloužilá kulturní pracovnice, zejména na poli ochotnického divadla, paní *Alba Machová*. Narodila se 12. listopadu 1864. Byla zářným příkladem obětavosti, ochoty a lásky v řadě rázovitých postav, které vytvořila na různých ochotnických scénách, obzvláště na jevišti Volánkovy Jednoty divadelních ochotníků besedních v Olomouci, kde působila přes 50 roků. Ochotnickému divadlu zasvětila téměř celý svůj život a vznítala k němu lásku i u své dcery, syna a zetě. Za její zásluhy o ochot-

nické divadlo udělila jí Volánková Jednota div. ochotn. bes. čestné členství. Pro svoji bodrou povahu těšila se veliké oblibě u širokého občanstva. Dosvědčila to účast na její poslední cestě dne 17. ledna 1947. Tklivý proslov nad hrobem, který učinil předseda V. J. d. o. b. v Olomouci řed. Jan Blatný, uzavřel poslední kapitolu o práci a životě dobré české vlastenky. *Jos. Valihrach.*

Ochotnické divadlo ve Velké Británii.

Ve Velké Británii je velká potřeba vycvičených režisérů a instruktorů,

aby řídili práci vzrůstajícího počtu ochotnických dramatických skupin. Britská dramatická liga, organizace, k níž se ochotnické dramatické společnosti z celé Anglie obracejí o všemožnou radu a pomoc, zahájila proto desetitýdenní cvičný kurs, na němž působí vedoucí odborní režiséři. Kursu se v době od 20. ledna do 22. března účastní 30 pečlivě vybraných studentů. Je příznačné, že většina jich dostala plnou dovolenou ze svého zaměstnání, aby se mohla kursu účastnit, což je uznáním pro význam, jaký se připisuje dramatu. Jeden z vedoucích nedělních listů »The Sunday Ti-

mes« věnuje nyní pravidelně jeden sloupec ochotnickému divadlu, který píše zakladatel a ředitel Britské dramatické ligy Geoffrey Whitworth.

Nový okrsek ŮMDOČ.

Na schůzi ochotníků z Tišnovska dne 5. ledna 1947 v Tišnově, které se zúčastnil zem. osvět. insp. A. Skála a jednatel Želenského okrsku v Brně K. Řehůřek, byl zvolen přípravný výbor pro ustavení okrsku pro Tišnovsko. Nový okrsek ponese jméno známého spisovatele historických románů a divadelních her J. F. Karasa, který se narodil dne 4. ledna 1876 v Tišnově. Organizačním jádrem Karasova okrsku je Sdružení tišnovských ochotníků (STO) v Tišnově (K. Cejnek.)

Z jednot.

Kroužek div. ochotn. J. K. Tyla ve Studeném, okres. Zámberk, člen ŮMDOČ, pracoval v roce 1946 velmi intensivně. Sahrál 9 div. představení, z toho tři jako host v pohraničí. Za rok práce, za vedení předs. př. Aloise Špinlera vykonal na poli lidové kultury velký kus práce. Posuzujeme-li, že pracuje v nejmenší obci Zámberska, stoupá jeho výkon tím výše. Jako režisér tohoto kroužku pokládám za svou povinnost zhodnotit veřejně ochotnickou práci členů kroužku, neb byla to práce často za velkých obětí. Hlavně pak kladu za vzor herce př. Jana Koska, který docházel do zkoušek 7 km daleko a sebe horší povětrnostní podmínky jej od ochotnické činnosti neodradily. Př. Božena

Vítková pak vytvořila v roli Viktorky nejlepší výkon roku. Svou povinnost k Matici a Okrsku jsme dochvilně splnili a budeme tak činit i nadále. Přejí ochotníkům a dvouletce v krásných Orlických horách ve Studeném mnoho zdaru a těším se na spolupráci s nimi. (Karel Matyáš, režisér.)

— Ze Mšece. Dějiny divadelního odboru. V letech 1870—78 sešel se kroužek mladých lidí v počtu asi 15 a vytvořil si Spolek div. ochotníků ve Mšeci. Začátky byly velmi těžké, neboť neměl ani jeviště ani žádných pomůcek. Avšak vytrvalostí a svépomocí si opatřil aspoň nejnnutnější a postupem času si svůj divadelní majetek zlepšoval a doplňoval. První hrou byl »Čech a Němec« od J. N. Štěpánka. V roce 1900 byla zde založena jednota Sokol a divadelní spolek vstoupil do Sokola se svým majetkem za člena a pak nesl jméno: Dram. odb. Sokola ve Mšeci. Sokol mu ponechal jeho vlastní divadelní hospodaření s tou podmínkou, že do dram. odb. může přistoupit pouze člen Sokola. Od těch dob se již veseleji hrálo, neboť měli větší výběr herců ze Sokola. Sahrálo se velké množství her: Jiříkovo vidění, Král Václav, Potluklo, Třetí zvonění, Na letním bytě, Naši furianti, Jedenácté přikázání, Mořská panna, Divadelní vlak, Tažní ptáci, J. K. Tyl, Sedlák krivopřísežník, Sedlák zlatodvorský, Palackého tř. č. 27, Tvrdohlavci, Maloměstští diplomati, Doktor Kalous, Závět, Páni, Pan Měsíček obchodník, Pan obecní tajemník a mnoho a mnoho jiných. Po první světové válce

si Sokol pořídil biograf a divadlo pohnáhlu upadalo. V té době se ustavil ve Mšeci nový spolek div. ochotn., který začal konkurovat dramati. odb. Sokola. Sahrál několik div. her. Dram. odbor usínal, až usnul skoro trvale. V roce 1933 byla ve Mšeci založena Vlast. dobroč. obec baráčníků, se svým div. odborem. Za pomoci souseda J. Volfa si v jeho hostinci postavila zděné jeviště a odkoupila od dram. odboru Sokola ve Mšeci veškerý upotřebitelný divadelní majetek s divadelním právem. Jeviště je malé, ale naše. Nyní jest jediným ve Mšeci, kde je možno hrát divadlo. Tím se stal náš divad. odbor právoplatným nástupcem prvního spolku divad. ochotníků z let sedmdesátých. Od r. 1933 sahráli jsme již více než 40 div. her. Z příjmu našich divadel podporujeme: školní a obecní knihovny, místní chudé a jiné dobročinné účely. (Podle pamětí sestavil a napsal A. P., předs. odb.)

Upozornění.

K některému z příštích čísel budou přiloženy vzorkové zásilky těchto tiskopisů pro jednoty div. ochotníků: Pokl. deníky, jednoduché a obsažné. Uzávěrkový tiskopis na výsledky roční bilance. Inventurní tiskopisy. (Nemovitosti, zařízení, knihovny.) Pokladní vyúčtování podniku. Číslované štítky na invent. kusy. Tyto tiskopisy budou vydány firmou Čechovy vzory Kolín, speciálně pro divadelní spolky. Doporučujeme, aby jednoty posečkaly s pořízením nových tiskovin až do vzorkové zásilky.

P T E J T E S E !

Platí se obecní dávka ze zábav z div. představení? U nás ji MNV požaduje! (Spdo. v J. u P.)

Podle vyhlášky min. vnitra ze 16. II. 1946, č. j. 679 se dávka obecní ze zábav z div. představení neplatí. Této dávce podléhají představení operetní a taková, při nichž hraje hudba v meziakti a není součástí hry. Podrobnosti o tom najdete v Úř. listě čís. 32, díl I. z r. 1946.

»Hasičská hlídka.« Máme ji platit?

Ano. Podle dosavadních předpisů požárního řádu staví z bezpečnostních důvodů místní sbor dobrov. hasičů požární hlídku, a to podle velikosti sálu. Poplatek za hodinu a muže 10 Kčs.

Musíme hlásit na ONV každou schůzi výborovou? (»Tyl« v M.)

Výborové schůze hlásiti netřeba, jen schůze členské a valné hromady.

Je nutno hlásit div. hry šest neděl předem na okresním úřadě? (Jdo. v K. p. Z.)

Jednotná doba ohlašovací stanovena není. Řídí se to nařizovací praxí ONV. Doporučujeme hlásiti nejméně 14 dní předem.

Jaká je funkce okresn. osvět. inspektorů při povolování her? (Heslo »Ptáme se«.)

Okres. osvět. inspektor má právo doporučit nebo nedoporučit hru ONV, ale nemá práva hru zakazovat, což může udělat jen úřad s exekutivní mocí, t. j. ONV.

Smíme hrát jenom hry, obsažené v seznámech, Maticí vydaných? (»Ozvěna«.)

Můžete hrát každou hodnotnou hru. ŮMDOČ chystá seznam her pro venkovské a méně vyspělé soubory. Všimněte si posudků her, v našem časopise uveřejňovaných, případně v oběžnících.

Jak nahlížet na reklamní plakáty a inserty v našem časopise?

Rozumně. Uznejte sami, že časopis musí být podložen finančně. Jedním ze zdrojů příjmů jsou inserty a reklamní plakátky. Snažíme se, aby — pokud možno — neodporovaly směrnicím, které ŮMDOČ vydává, ale přesto se může stát, že někde proklouzne hra, s kterou bychom ne vždy souhlasili. Odpovídáme vám jen za věci, které uveřejňujeme sami v rubrice »Hry a knihy«.

Ptejte se! Odpovídáme písemně a je-li dotaz všeobecné závažnosti, otiskneme odpověď na tomto místě.

»ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO«. Odp. red. Jakub Rydvan (inž. V. Sommer), Praha II, Pštrossova 22. Redakční kruh: Anděla Bočková, Dr. Míra Čermáková, J. V. Gsöllhofer, Jos. Hudeček, V. Kasal, Otto Minářík. — Nevyžádané příspěvky redakce nevrací, nebyla-li připojena oznámkovaná obálka. Otištěné se honoruje. Přetisky jen s udáním pramene. Do konce roku 1947 vyjde deset čísel ve lhůtách měsíčních. Jednotlivá čísla 5 Kčs, celoroční předplatné 50 Kčs i s pošt. Novinová sazba povolena ředitelstvem pošt a telegrafů čís. 31.426/IIIa-1940. Dohlédací úřad pošt. Praha 55. Tiskne Československý Kompas, Praha-Smíchov, Plzeňská 66. Nákladem ŮMDOČ Praha II, Spálená 11, tel. 352-91. Reklamace nedošlého čísla se vyřizují jen do 14 dní po vydání čísla následujícího. V komisi Divadelního knihkupectví a nakladatelství Otakara Růžičky, Praha II, Karlovo n. 30.

JOSEF POSPÍŠIL

kožešiny

Praha I, Malá Karlova 19. Telefon 330-29

Ještě nemáte na večer program? Poradíme!

ESO

předprodejní kancelář do divadel,
koncertů, sportovních podniků a j.
pasáž u Nováků vedle divadla V+W

Jarka Tábořský, Praha II, Vodičkova 28, tel. 276-81

Masky, divadelní obleky do všech her,

národní kroje, vzorně vypravené, Vám dodá

divadelní závod **Marie Tvrdková**

Praha XI, Grégrova 16 — Telefon 519-26

JEVIŠTĚ

*horizonty, stojkové dekorace i celé výpravy
za nejlevnější ceny a se zárukou dodá*

šéf výpravy pražských divadel

J. POKORNÝ

PRAHA II, TROJANOVA UL. 12 - TELEFON 440-83

Jednotné tiskopisy, schválené ÚMDOČ

Autorské tiskopisy systém „Č“

ČECHOVY VZORY KOLÍN

zašlou tyto dny

schr. 30

pro divadelní jednoty: 1) Pokladní výkazy

(schváleno předsednictvem ÚMDOČ ze dne 4. II. 1947)

2) Pokladní deník

3) Inventární tiskopisy

4) Výběrčí a j. tiskopisy

5) Uzávěrkové tiskopisy

6) Tabulky dávek ze zábav

Speciální tiskopisy pro pohřební ústavy. — Speciální tiskopisy pro kominické živnosti
Speciální tiskopisy pro uhláře a j.

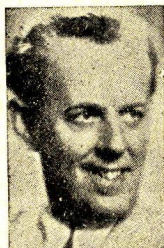
Patentní pokladní bloky, patentní účty P 333 12× výkonnější

Tabulky dávky ze zábav pro sport, kluby a j. zábavní podniky

Půjčovna divadelních obleků

Naše šatna

Praha I, Dlouhá třída číslo 25

FERENC FUTURISTA napsal „MÁJI“ o Kolačného veselohře
»KANCELÁŘ PRO ATOMOVOU PUMU«:

»Mám zato, že je to nejpodařenější fraška, kterou kdo v poslední době u nás napsal. Je jako psaná pro mě. Těším se, že si v ní podle svého gusta zahraju.«

Žádejte u svého knihkupce nebo u „MÁJE“, Praha II, Pštrossova ulice číslo 23.

Čtyři perly memoárové literatury

Bedřich Karen:

EPISODY. Upřímná zpověď vynikajícího umělce. — Brož. Kčs 147.—, váz. Kčs 175.—.

Věra Szathmáryová-Vlčková:

PUTOVÁNÍ ZA SVOBODOU. Vzpomínky choti čs. vyslance na pestré válečné osudy čs. emigrantů. — Brož. Kčs 75.—, váz. Kčs 100.—.

Fr. B. Vaněk:

VLAŠTOVKY SE VRACEJÍ. Kniha pamětí statečného českého kněze. — Brož. Kčs 106.—, váz. Kčs 132.—.

Eva Vrchlická:

CESTOU NECESTOU. Kouzelné vzpomínkové dílo velké herečky a dcery slavného básníka. Brož. Kčs 105.—, váz. Kčs 130.—.

Pozoruhodný román pro náročné čtenáře

Arnošt Vaněček:

PÍSAŘ U SV. VÍTA. Básnický podmanivé dílo velkého vypravěčského umění. — Brož. Kčs 78.—, váz. Kčs 95.—.

Dodá každý knihkupec nebo přímo nakladatelství i na mírné měsíční splátky.

ČESKOSLOVENSKÝ KOMPAS, PRAHA XVI,

Plzeňská tř. 66

Tel. 410-66, 423-18